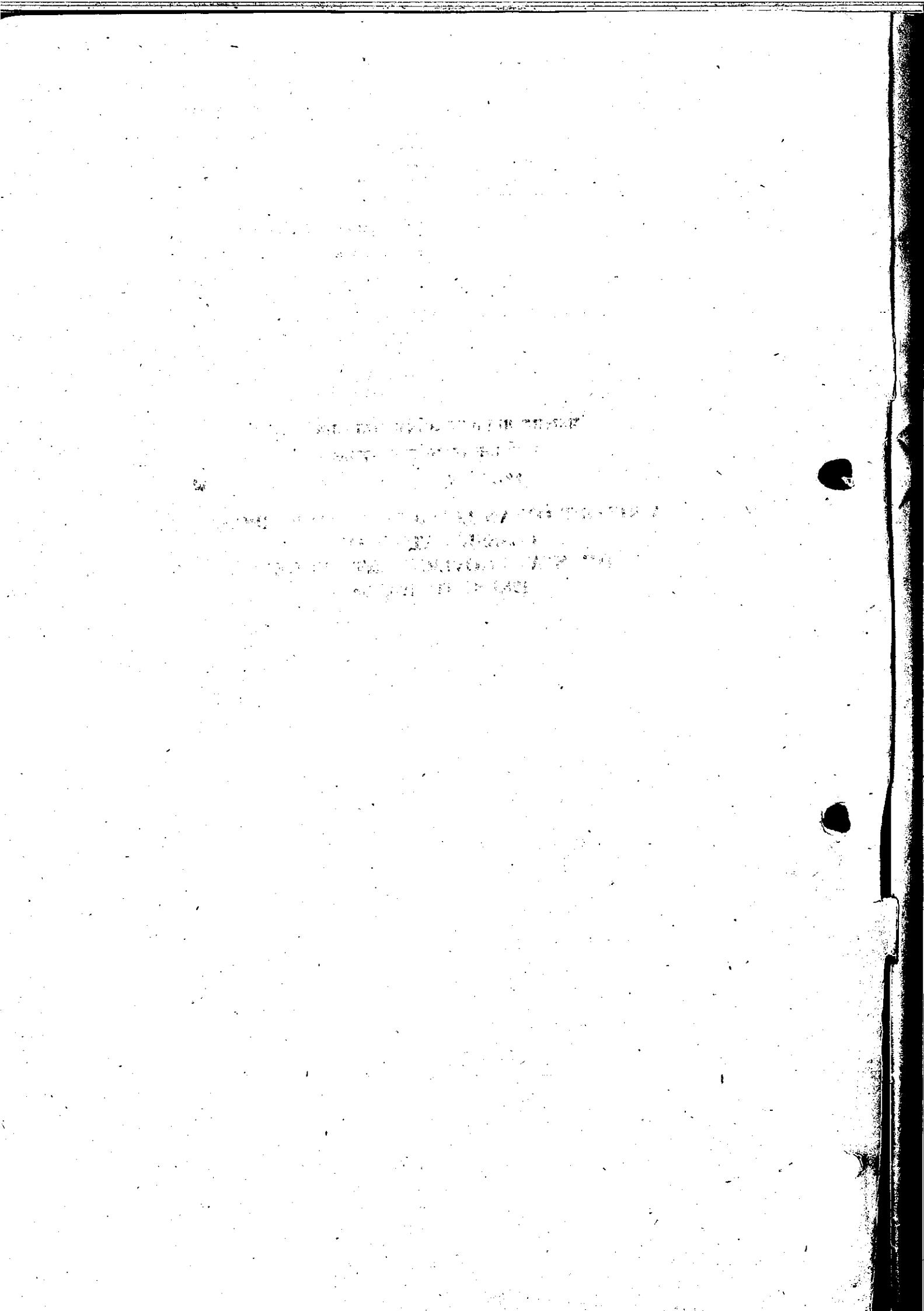

महाराष्ट्र शासनाच्या अर्थसंकल्पाचा आर्थिक

व उद्देशानुसार क्रमीकरण अहवाल

१९८३-८४ ते १९८५-८६

A REPORT ON AN ECONOMIC AND PURPOSE
CLASSIFICATION OF
THE STATE GOVERNMENT BUDGET
1983-84 TO 1985-86

अनुक्रमणिका

CONTENTS

वर्णन	पृष्ठ नमंक Page No.	Description
प्रकरण १ — प्रास्ताविक	1	Chapter 1—Introduction
प्रकरण २—काही महत्त्वाची माहिती	3	Chapter 2—Some Significant Magnitudes
परिशिष्ट १—आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरणाचे तक्ते	12	Appendix I—Economic and Purpose Classification Tables.
परिशिष्ट २—आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरणाचे यापूर्वीचे अहवाल प्रतिदृशालेल्या प्रकाशनांची यादी.	48	Appendix II—List of Publications in which earlier Reports on Economic/Functional classification are published.

10000

6000

4000 2000

1000 500

100 50

10 5

1 0.5

0.1 0.05

0.01 0.005

0.001 0.0005

0.0001 0.00005

0.00001 0.000005

0.000001 0.0000005

0.0000001 0.00000005

0.00000001 0.000000005

0.000000001 0.0000000005

0.0000000001 0.00000000005

0.00000000001 0.000000000005

An Economic and Purpose Classification of State Government Budget (1983-84 to 1985-86)

CHAPTER 1

INTRODUCTION

1. An economic and purpose classification of budgetary transactions of the Maharashtra State Government Budget for the years 1983-84 (Actuals), 1984-85 (Revised estimates) and 1985-86 (Budget estimates) is presented in this report which is in continuation of similar report published in the Quarterly Bulletin of Economics and statistics April-June 1986.

2. The economic and purpose classification is based on the usual budget publications of Government, namely (1) Civil Budget Estimates giving the detailed budget estimates of receipts and expenditure for the next year, the actuals for the preceding year and the revised estimates for the current year in respect of the various administrative departments, (2) Budget Memorandum, Volume-1 explaining in brief the figures of estimates in the Civil Budget Estimates with reasons for important variations, if any, and (3) Financial Statement summarising the net figures of receipts and expenditure of the Government for the three consecutive years. A complete picture of Government transactions is available in these documents which are drawn-up in accordance with the various provisions of the Constitution of India and the needs of Legislative Control. It may, however, be noted that all the details required for such a classification are not available in these publications and therefore the classification suffers from limitations to a certain degree. As for example, non-availability in account—2 of the detailed operating accounts of Government Commercial Undertakings gives an incomplete picture of these enterprises. To elaborate, since the provision for depreciation and interest charges so also opening and closing stocks are not available in respect of departmental commercial undertakings, their trading results, i.e. gross profit or loss, cannot be ascertained. Again the required information is given under very broad heads in the budget for certain transactions with the result that the exact nature of the transactions does not become clear leading to categorisation of the same on an arbitrary basis. In the circumstances, certain categories are clubbed in broader classes, while others are estimated on the basis of the relevant data. In view of the above, the figures given in the report under different accounts and items may be taken as the best approximation rather than the exact figures.

3. The concepts and methodology used in the economic and purpose classification are as laid down by the committee on Regional Accounts in their final report and given by the Central Statistical Organisation, Government of India, in the workshop on 'Analysis of State Budget' organised in New Delhi from 4th July 1983 to 12th August 1983.

4. In economic classification, the classified budgetary data are presented in a set of three tables, which are as follows:

(1) *Account 1*.—Income and outlay account of administrative departments.

(2) *Account 2*.—Production account of departmental enterprises.

(3) *Account 3*.—Capital finance account of Central Government.

The Account 3 is further sub-divided into Accounts 3A, 3B, 3C and 3D which are similar to Accounts 3 to 6 presented in the earlier reports published in January-March 1984 issue of Quarterly Bulletin and prior to that. This complete set of accounts presented here helps to bring out some significant magnitude tables, presented in Chapter 2.

5. In purpose classification, the budgetary data now presented are grouped into nine major categories recommended by the United Nations and adopted by Central Statistical Organisation. These major categories have been again split into minor groups. The whole list of major and minor purpose categories in which the data are now presented is as under —

1. General public services—

1.1. General administration, public order and safety.

1.2. General research.

2. Defence (Civil).

3. Education—

3.1. Administration, regulation and research.

3.2. Schools, universities and institutions including subsidiary services.

4. Health—

4.1. Administration, regulation and research.

4.2. Hospitals, clinics and individual health services.

5. Social security and welfare services.

6. Housing and other community services.

7. Cultural, recreational and religious services.

8. Economic Services—

8.1. General administration, regulation and research.

8.2. Agriculture, forestry, fishing and hunting.

8.3. Mining, manufacturing and construction.

8.4. Electricity, gas, steam and water supply.

8.5. Transport and communication.

8.6. Other economic services.

9. Other services—
 - 9.1. Relief on calamities.
 - 9.2. Other miscellaneous services such as land ceiling, compensation to land owners on abolition of Zamindari etc.
 - 9.3. Services not covered above.
 - 9.3.1. Interest payment.
 - 9.3.2. Public debt transactions.
6. Some significant magnitudes emerging from the economic classification, purpose classification

and economic and purpose classification are presented in Chapter 2 of this report. The table relating to the economic classification with reconciliation statements and those on economic and purpose classification are given in Appendix-I. The conceptual background of economic classification, purpose classification and economic and purpose classification with explanatory notes thereon is not furnished in this report as it is exactly the same as published in the earlier report (please *vide* report at Sr. No. 13 of Appendix II). The list of publications in which earlier reports on this subject are published is shown in Appendix II.

CHAPTER 2

SOME SIGNIFICANT MAGNITUDES

(A) Economic Classification

1. The system of accounts presented in Appendix 1 analyses the various aspects of the State Government transactions *vis-à-vis* the rest of the economy for the years 1983-84 (Actuals), 1984-85 (Revised estimates) and 1985-86 (Budget estimates). Some of the significant magnitudes emerging from this system of accounts are as follows —

- (i) State Government's consumption expenditure,
- (ii) State Government's final outlays,

- (iii) State Government's total expenditure,
- (iv) Capital formation out of the budgetary resources of the State Government,
- (v) Savings of the State Government and
- (vi) Various measures of deficit in the State Government's budgetary transactions.

2. *Total expenditure (excluding operating expenses of departmental enterprises).*—The constituents of total expenditure (exclusive of the operating expenses of departmental enterprises) are given in the Table No. 1.

तत्काल क्रमांक/TABLE No. 1

एकूण खर्च (शासनाच्या वाणिज्यिक उपकरणांचा व्यवस्थापन खर्च वगळून)
Total expenditure (excluding operating expenses of departmental enterprises)

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब बाब	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (मुद्घारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item
1	2	3	4	5	2
1.	अंतिम खर्च	1,523.56	1,803.88	1,938.09	<i>Final Outlays</i>
	(अ) वस्तू व सेवा यांवरील शासकीय खर्च (लेखा १ मध्यील बाब १)	759.06	895.05	1,091.75	(a) Government's consumption expenditure. (Item 1 in Account-1).
	(ब) एकूण भांडवल निःमिती	764.50	908.83	846.34	(b) Gross capital formation.
	(१) साठ्यांतील बदल (लेखा ३ मध्यील बाब १)	(—)30.55	18.13	11.87	(i) Changes in stocks (Item 1 in Account-3).
	(२) एकूण रिश्वर भांडवल निःमिती (लेखा ३ मध्यील बाब २)	795.05	890.70	834.47	(ii) Gross fixed capital formation (Item 2 in Account-3).
2.	उर्वरित अर्थव्यवस्थेस हस्तांतरित रकमा	1,351.03	1,631.34	1,672.39	Transfer payment to the rest of the economy.
	(१) व्याज प्रदान (लेखा १ मध्यील बाब २)	203.45	262.25	322.41	(i) Interest paid (Item 2 in Account-1).
	(२) अर्थसहाय्य (लेखा १ मध्यील बाब ३)	98.79	150.05	74.08	(ii) Subsidies (Item 3 in Account-1).
	(३) हस्तांतरित महसुली रकमा (लेखा १ मध्यील बाब ४)	888.42	1,033.68	1,099.14	(iii) Current transfers (Item 4 in Account-1).
	(४) हस्तांतरित भांडवली रकमा (लेखा ३ मध्यील बाब ४)	160.37	185.36	176.76	(iv) Capital transfers (Item 4 in Account-3).
3.	भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी* (लेखा ३ मध्यील बाब ३)	2.87	3.08	16.32	Net purchase of physical assets* (Item 3 in Account-3).
4.	उर्वरित अर्थव्यवस्थेस वित्तीय गुंतवणूक व कर्जे (निव्वळ) (लेखा ३ बी मध्यील बाब ५)	325.15	321.31	408.88	Financial investment and loans to rest of the economy (Net). (Item 5 in Account-3B).
5.	एकूण खर्च (1+2+3+4)	3,202.61	3,759.61	4,035.68	Total expenditure (1+2+3+4).

*Adjusted for capital receipts due to sale of Government property.

3. *Consumption expenditure [Item 1(a) of Table No. 1].*—The consumption expenditure which is expenditure mainly on wages and salaries and on purchases of goods and services for current use forms 56 per cent of the final outlays and 27 per cent of the total expenditure in 1985-86. The corresponding percentage shares were 50 and 24 in each of the years 1983-84 and 1984-85. The consumption expenditure which was Rs. 759 crore in 1983-84 increased to Rs. 895 crore i.e. by 18 per cent in 1984-85 and further to Rs. 1,092 crore i.e. by 22 per cent in 1985-86 over 1984-85 mainly on account of sanction of dearness allowances at the enhanced rates to the Government servants based on the rise in the dearness allowance rates sanctioned by the Government of India to its employees from time to time and grant of interim relief.

4. *Gross capital formation [Item 1(b) of Table No. 1].*—The State Government's contribution to direct capital formation (i.e. changes in stock of food and fertilisers and work stores, investment in buildings, construction of roads and other constructions, transport-outlays, machinery and renewals and replacement) works out at Rs. 765 crore in 1983-84. It is expected to increase to Rs. 909 crore i.e. by 19 per cent in 1984-85 mainly on account of provision made for small works based on felt needs of districts and providing employment to the work seekers during scarcity period, upward revision in rate of wages, also on account of implementation of Government of India, Rural Landless Employment Guarantee Programme. The gross capital formation is however expected to decrease to Rs. 846 crore in 1985-86. The gross capital formation in 1985-86 represents 44 per cent of the final outlays and 21 per cent of the total expenditure.

5. *Final Outlays (Item 1 of Table No. 1).*—These outlays constitute the State Government's direct demand for goods and services for consumption and capital formation. In a system of National Accounts, these final outlays get inter-linked with consumption expenditure and capital formation in the rest of the economy. Out of the total expenditure of Rs. 4,036 crore in 1985-86 (Budget estimates), Rs. 1,938 crore or 48 per cent represent final outlays of the State Government. The corresponding percentages were also 48 in each of the years 1983-84 and 1984-85. Taking final outlays for 1983-84 as 100, the indices of the final outlays for 1984-85 and 1985-86 work out at 117 and 126 respectively.

6. *Transfer payments, net purchase of physical assets and financial investment and loans (Net) (Items 2, 3 and 4 of Table No. 1).*—The total expenditure excluding final outlays amounting to Rs. 1,679 crore, Rs. 1,956 crore and Rs. 2,098 crore for 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively,

constitute disbursements by way of transfer payments, net purchase of physical assets and financial investment and loans (Net) to the rest of the economy and are intended to supplement current/capital receipts of the other sectors. They constitute 52 per cent of the total expenditure in each of the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86. The transfer payments to the rest of the economy increased from Rs. 1,351 crore in 1983-84 to Rs. 1,631 crore in 1984-85 mainly on account of (i) grants to local bodies and educational institutions for education, (ii) payment of subsidy to MSEB for losses sustained on Rural Electrification Schemes and (iii) payment of interest on account of loans and advances from the Government of India worked out on the basis of prescribed rates of interest taking into account the loans received up to 1983-84. They are estimated to increase to Rs. 1,672 crore in 1985-86. The transactions on account of net purchase of physical assets like land and second hand assets amounted to Rs. 2.87 crore, Rs. 3.08 crore and Rs. 16.32 crore during 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The financial investments and loans to the rest of the economy (Net) which was Rs. 325 crore in 1983-84 reduced to Rs. 321 crore in 1984-85. However, the same was increased to Rs. 409 crore in 1985-86 mainly on account of more provision of loans to the MSEB for execution of power development programme of the State not covered by their own resources.

7. *Total expenditure (Item 5 of Table No. 1).*—The total expenditure comprises expenditure on final outlays, transfer payments, net purchase of physical assets and financial investments and loans to the rest of the economy (Net). The total expenditure (excluding operating expenses of departmental enterprises) which was Rs. 3,203 crore in 1983-84 increased to Rs. 3,760 crore i.e. by 17 per cent in 1984-85 and further to Rs. 4,036 crore i.e. by 7.3 per cent in 1985-86 over that in 1984-85. The main reasons accounting for these variations are explained in the foregoing paras while describing the various components of the total expenditure.

8. *Net capital formation by the State Government (Table No. 2).*—Of the gross capital formation undertaken directly by the State Government, net capital formation i.e. net addition to the stock of fixed assets and stock of food, fertilizers and work stores etc. increased from Rs. 761 crore in 1983-84 to Rs. 909 crore i.e. by 19 per cent in 1984-85. However, the same is expected to decrease to Rs. 845 crore in 1985-86. The main reasons accounting for these variations are explained earlier. The net addition to the capital formation has been arrived at by deducting from gross capital formation, the provision made for the renewals and replacement. The components of the net capital formation are given in the Table No. 2.

तब्ता क्रमांक/TABLE No. 2

राज्य शासनाची निव्वळ भांडवल निर्मिती
Net capital formation by the State Government

(रु. कोटीत/In crores Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	वाब वाब	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item
1	2	3	4	5	2
1	इमारती व वांधकामे (लेखा-३ ए मधील वाब १.११ (ए)) आणि १.२.१. (ए))	724.00	813.23	752.96	Buildings and construction (Item 1.1.1(a) and 1.2.1 (a) in Account—3A)
2	यंत्रसामग्री व साधनसामग्री (लेखा-३ ए मधील वाब १.१.२.(ए) व १.२.२. (ए).)	67.23	77.14	80.28	Machinery and equipment (Item 1.1.2 (a) and 1.2.2 (a) in Account—3A).
3	साठायातील वाढ (लेखा-३ ए मधील वाब १.१.३. व १.२.३)	(—)30.55	18.13	11.87	Increase in stocks (Item 1.1.3 and 1.2.3 in Account—3A).
4	राज्य शासनाची निव्वळ भांडवली निर्मिती (१+२+३)	760.68	908.50	845.11	Net capital formation by the State Government (1+2+3).

9. The major part of the net capital formation by the State Government is accounted for by the item "Buildings and Construction." Out of the net capital formation, the expenditure on buildings and construction in terms of percentages works out at 95, 90 and 89 for the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

10. *Financial assistance for capital formation (Table No. 3).*—In addition to its own capital

formation, the Government also assists the rest of the economy through grants, loans and investment in share capital for capital formation. Such an assistance which was Rs. 480 crore in 1983-84 increased to Rs. 512 crore and Rs. 557 crore in 1984-85 and 1985-86 respectively. The allocation of the financial assistance in different forms is given in the Table No. 3.

तब्ता क्रमांक/TABLE No. 3
भांडवल निर्मितीसाठी वित्तीय सहाय्य
Financial assistance for capital formation

(रु. कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	वाब वाब	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item
1	2	3	4	5	2
1	भांडवली अनुदाने (लेखा ३ ए मधील वाब २.१)	139.25	157.35	156.43	Capital grants (Item 2.1 in Account—3A).
2	इतर भांडवली हस्तांतरित रकमा (लेखा ३ ए मधील वाब २.३)	20.70	27.05	19.55	Other capital transfers (Item 2.3 in Account—3A).
3	भांडवल निर्मितीकरिता कर्जे (लेखा ३ बी मधील वाब २.१)	260.90	251.61	315.66	Loans for capital formation (Item 2.1 in Account—3B).
4	भाग भांडवलात गुंतवणूक (लेखा ३ बी मधील वाब १)	59.59	76.03	65.48	Investment in shares (Item 1 in Account—3B).
5	भांडवल निर्मितीकरिता एकूण वित्तीय सहाय्य (१+२+३)	480.44	512.04	557.12	Total financial assistance for capital formation (1 to 4).

11. Gross capital formation out of the budgetary resources of the State Government (Table No. 4).—If the figure of gross capital formation by the State Government is added to the figure of financial

assistance for capital formation, the resultant figure indicates the gross capital formation out of the budgetary resources. This is given in Table No. 4.

तत्त्वाक्रमांक/TABLE NO. 4

राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पीय उपाययोजनांतून होणारी एकूण भांडवल निर्मिती
Gross capital formation out of the budgetary resources of the State Government

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब 1	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
3	4	5			
1. राज्य शासनाची एकूण भांडवल निर्मिती (लेखा ३ ए मधील बाब १)	764.50	908.83	846.34	Gross capital formation by the State Government (Item 1 in Account—3A).	
2. सर्वस्तर अर्थव्यवस्थेस भांडवल निर्मिती करिता वित्तीय संहाराय (तत्त्वाक्रमांक ३ मधील बाब ५.)	480.44	512.04	557.12	Financial assistance for capital formation to the rest of the economy (Item 5 in Table No. 3).	
3. राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पीय उपाय योजनांतून होणारी एकूण भांडवल निर्मिती.	1,244.94	1,420.87	1,403.46	Gross capital formation out of the budgetary resources.	

12. The State Government spent Rs. 1,245 crore in 1983-84 and anticipates to spend Rs. 1,421 crore and Rs. 1,403 crore respectively in the years 1984-85 and 1985-86 on gross capital formation out of the budgetary resources. The gross capital formation by the State Government represents 61 per cent, 64 per cent and 60 per cent of the gross capital formation out of the budgetary resources of the State Government in 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The gross capital formation out of the budgetary resources to the total expenditure works out at 39 per cent, 38 per cent and 35 per cent for the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

13. Gross and net savings (Table No. 5).—The gross savings of the State Government comprise

savings on income and outlay account of administrative departments i.e. surplus of receipts over expenditure and consumption of fixed capital of departmental enterprises. Net savings are worked out by deducting the expenditure on renewals and replacement from the gross savings. The quantum of net savings of State Government and its departmental enterprises which was Rs. 663 crore in 1983-84 is expected to decrease to Rs. 615 crore and to Rs. 540 crore in the years 1984-85 and 1985-86 respectively. The percentages of net savings to the gross capital formation out of the budgetary resources of the State Government worked out at 53, 43 and 39 for the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The table No. 5 gives the gross and net savings of the State Government.

तत्त्वाक्रमांक/TABLE NO. 5
एकूण व निवृत्त बचत/Gross and Net Savings

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब 1	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
3	4	5			
1. एकूण बचत (१.१+१.२)	666.70	615.04	541.59	Gross Savings (1.1+1.2)	
१.१ प्रशासकीय विभागांची उत्तम अणि खाचांच्या लेखावार बचत (लेखा ३ ए मधील बाब ५.)	666.70	615.04	541.59	Savings on income and outlay account of administrative departments (Item 5 in Account-1)	
१.२ स्थिर मालमत्तेज्या घसाच्यासाठी तरतुद (लेखा ३ ए मधील बाब ५)	Provision for consumption of fixed capital (Item 4 in Account-2).	
बजा—				Less—	
2. निवृत्त बचत पुनर्स्थापना योग्य खर्च (लेखा ३ ए मधील बाब ५)	3.82	0.33	1.23	Expenditure on renewals and replacement. (Item 1.1.1(b), 1.1.2(b), 1.2.1(b) and 1.2.2(b) in Account—3A).	
१.१.१ (बी), १.१.२ (बी), १.२.१ (बी) आणि १.२.२ (बी)					
3. राज्य शासनाची बचत (१ उंग २)	662.88	614.71	540.36	Net Savings by the State Government (1 minus 2).	

14. *Receipts of administrative departments* (Table No. 6).—In assessing the economic implications of Government expenditure, it is necessary to examine the sources from which they are financed. Savings of administrative departments in Table No. 5 represent surplus out of the receipts.

after meeting its consumption expenditure, interest payments, grant of subsidies to private industries, grant-in-aids to local bodies and to other institutions and other current transfer payments. Table No. 6 gives the break-up of the receipts of administrative departments from different economically significant sources.

तत्त्वांक/TABLE No. 6

प्रशासकीय विभागांची जमा/Receipts of administrative departments

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	2
1	उद्योगकालीन मालमतेपासूनचे उत्तम (लेखा १ मधील बाब ७)	82.30	182.58	187.14	Income from entrepreneurship and property (Item 7 in Account—1).
2	प्रत्यक्ष कर (लेखा १ मधील बाब ८)	241.09	262.24	250.20	Direct taxes (Item 8 in Account —1).
3	अप्रत्यक्ष कर (लेखा १ मधील बाब ९)	1,986.98	2,155.33	2,291.89	Indirect taxes (Item 9 in Account—1).
4	संकीर्ण जमा (लेखा १ मधील बाब १०)	34.17	23.02	23.31	Miscellaneous receipts (Item 10 in Account—1).
5	केंद्र सरकारकडून महसुली अनुदाने, इतर राज्यांकडून अंशदाने इत्यादी. (लेखा १ मधील बाब ११)	271.88	332.90	376.43	Revenue grants from Central Government contributions from other States etc. (Item 11 in Account—1).
6	प्रशासकीय विभागांची एकूण जमा (१ ते ५)	2,616.42	2,956.07	3,128.97	Total receipts of the administrative departments (1 to 5).

15. The total receipts of administrative departments of the State Government which were Rs. 2,616 crore in 1983-84 increased to Rs. 2,956 crore i.e. by 13 per cent in 1984-85 and further to Rs. 3,129 crore or by 5.8 per cent in 1985-86 over 1984-85. Out of the total receipts, receipts from indirect taxes constituted the major part, followed by the grants from Government of India, contributions from other States etc. and direct taxes. The percentages of receipts from indirect taxes in the total receipts worked out at 76, 73 and 73 in the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The receipts from direct taxes were 9.2 per cent, 8.9 per cent and 8.0 per cent of the total receipts in 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

16. *Expenditure of administrative departments* (Table No. 7).—The expenditure of administrative departments includes the expenditure on wages and salaries, purchases of goods and services i.e. consumption expenditure, interest payments, subsidies to private industries and grants. The total expenditure which was Rs. 1,950 crore in 1983-84 increased to Rs. 2,341 crore i.e. by 20 per cent in 1984-85 and further to Rs. 2,587 crore i.e. by 11 per cent in 1985-86 over 1984-85. The break-up of the total expenditure of administrative departments is given in the Table No. 7.

तत्त्वांक/TABLE No. 7

प्रशासकीय विभागांचा खर्च/Expenditure of administrative departments

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	2
1	वस्तू व सेवा यांची खर्च (लेखा १ मधील बाब १)	759.06	895.05	1,091.75	Consumption expenditure (Item 1 in Account—1).
2	व्याज प्रदान (लेखा १ मधील बाब २)	203.45	262.25	322.41	Interest paid (Item 2 in Account—1).
3	अर्थसहाय्य (लेखा १ मधील बाब ३)	98.79	150.05	74.08	Subsidies (Item 3 in Account—1).
4	हस्तांतरित महसुली रकमा (लेखा १ मधील बाब ४)	888.42	1,033.68	1,099.14	Current transfers (Item 4 in Account—1).
5	प्रशासकीय विभागांची एकूण खर्च (१ ते ४)	1,949.72	2,341.03	2,587.38	Total expenditure of administrative departments (1 to 4).

17. The percentages of the consumption expenditure to total expenditure of administrative departments worked out at 39, 38 and 42 for the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

18. *Income deficit (Table No. 8).*—The income deficit of the State Government is measured by

the excess of the net capital formation by the State Government over the net savings by the State Government. This deficit represents the gap which after adjustments for capital transfers and capital receipts has to be filled up by the State Government's borrowings. The income deficit so worked out is shown in Table No. 8.

तबता क्रमांक/TABLE No. 8

उत्पश्चातील तृट्/Income Deficit

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनु- क्रमांक Serial No.	वाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	
1	राज्य आसानाची निव्वळ भांडवल निर्मिती (तबता क्रमांक २ मधील वाब ४)	760.68	908.50	845.11	Net capital formation by the State Government (Item 4 in Table No. 2).
					<i>Less</i>
2	राज्य आसानाची निव्वळ बचत (तबता क्र. ५ मधील वाबत ३)	662.88	614.71	540.36	Net savings by the State Government (Item 3 in Table No. 5).
3	राज्य आसानाची उत्पश्चातील तृट् (१ उंगे २)	97.80	293.79	304.75	Income deficit of the State Government (1 — 2).

19. *Overall deficit (Table No. 9).*—Another measure of deficit is the overall deficit which is obtained from the sum of the balancing items in Account—3A, and Account—3B. This deficit

denotes the total requirements of finance, which the Government has to raise through borrowings or from withdrawals of cash balance etc., for State Government's operations. The overall deficit is shown in Table No. 9.

तबता क्रमांक/TABLE No. 9

संकलित तृट्/Overall deficit

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनु- क्रमांक Serial No.	वाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	
1	वस्तू व सेवा यांच्या सर्व व्यवहारातील तृट् (लेखा ३ ए ची संतुलन करणारी वाब ६)	218.89	424.47	442.70	Deficit on all transactions in goods and services (<i>vide</i> balanc- ing item 6 in Account—3A).
2	वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ (लेखा ३ बी ची संतुलन करणारी वाब ५)	325.15	321.31	408.88	Net increase in financial assets (<i>vide</i> balancing item 5 in Account 3B).
3	एकूण वित्तीय गरजा/दर्शविणारी तृट् (१+२)	544.04	745.78	851.58	Deficit denoting total require- ment of finance (1+2).

20. The overall deficit which stood at Rs. 544 crore in 1983-84 increased to Rs. 746 crore and Rs. 852 crore in 1984-85 and 1985-86 respectively. The percentages of net increase in financial assets to the total requirement of finance worked out

at 60, 43 and 48 for the years 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

21. *Sources of finance (Table No. 10).*—The Table No. 10 sets out the sources of financing the overall deficit as indicated in the Table No. 9.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10

वित्तीय साधने/Sources of finance

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अनु. क्रमांक Serial No.	बाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	
1	राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण (निव्वळ)	13.78	36.03	35.02	Internal debt of the State Government (Net).
2	केंद्र सरकार कडून कर्जे व आगाऊ रकमा (निव्वळ)	422.28	514.67	498.75	Loans and advances from Central Government (Net).
3	आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ)	(—)0.04	1.32	1.33	Inter-State settlement (Net).
4	अल्पवचत, भविष्य निवाह निधी, इत्यादी (निव्वळ)	52.15	66.48	54.82	Small Savings, Provident Fund etc. (Net).
5	रोख शिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ)	25.01	13.00	Cash balance investment account (Net).
6	इतर ऋण (निव्वळ)	17.31	85.08	32.11	Other debt (Net).
7	शिल्लक रकमांतून केलेली उचल	13.55	29.20	229.55	Withdrawals from cash balances
8	एकूण (१ ते ७)	544.04	745.78	851.58	Total (1 to 7).

22. To meet the overall deficit emerging from its financial transactions the Government received Rs. 422 crore, Rs. 515 crore and Rs. 499 crore as loans and advances from the Government of India, Rs. 52 crore, Rs. 66 crore and Rs. 55 crore from the Small Savings, Provident Fund etc. in 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The withdrawals from cash balances were Rs. 14 crore, Rs. 29 crore and Rs. 230 crore in 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively. The receipts from internal debt of the State Government were

Rs. 14 crore, Rs. 36 crore and Rs. 35 crore during these three years.

23. *Net Surplus of departmental enterprises (Table No. 11).*—The net surplus of all the departmental enterprises i.e. the excess of gross receipts over operating expenses forms a part of the savings of the administrative departments of the State Government, out of which the Government finances its capital expenditure. The derivation of net surplus is shown in the Table No. 11.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11

शासकीय बाणिज्यिक उपक्रमांचे निव्वळ आधिक्य/Net surplus of departmental enterprises

(रुपये कोटीत/In crore Rs.)

अ. क्र. Serial No.	बाब 2	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	Item 2
1	2	3	4	5	
1	एकूण जमा (लेखा २ मधील बाब ८)	470.15	591.92	604.89	Gross receipts (Item 8 in Account—2).
2	व्यवस्थापन खर्च (लेखा २ मधील बाब १ ते ४)	589.65	666.69	726.11	Operating expenses (Item 1 to 4 in Account—2).
3	निव्वळ आधिक्य (१ उंगे २)	.. (—) 119.50	(—) 74.77	(—) 121.22	Net surplus (1 minus 2).

24. The net deficit of departmental enterprises was Rs. 120 crore, Rs. 75 crore and Rs. 121 crore in 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

(B) Purpose Classification

25. The purposewise classification of expenditure of Government of Maharashtra for the years

RB 2611—4

1983-84 (Actuals), 1984-85 (Revised estimates) and 1985-86 (Budget estimates) is given in the Table No. 12. The relative importance of the purpose categories with regard to allocation of Government expenditure can be seen from the percentages given in the said table.

तत्त्वांक/TABLE No. 12

एकूण खर्चाची निरनिराळधा उद्देशनुसार विभागणी

Distribution of total expenditure into different purpose categories

(खर्च रु. कोटीत/Expenditure in crore Rs.)

उद्देशाचे प्रकार Purpose categories	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)		1984-85 (मुद्घारलेले अंदाज) (Revised Estimates)		1985-86 (अर्थ संकल्प) (Budget estimates)	
	खर्च Expenditure	एकूण वेरजेशी टक्केवारी Percentage to total	खर्च Expenditure	एकूण वेरजेशी टक्केवारी Percentage to total	खर्च Expenditure	एकूण वेरजेशी टक्केवारी Percentage to total
1	2	3	4	5	6	7
I. सर्वसाधारण सेवा General Services						
1. सर्वसाधारण लोकसेवा	..	441.95	9.61	528.57	10.07	701.18
General public services	..	438.12	9.53	523.63	9.97	697.03
2. संरक्षण	..	3.83	0.08	4.94	0.10	4.15
Defence	..	3.83	0.08	4.94	0.10	4.15
II. सामाजिक व सामूहिक सेवा Social and Community Services						
3. शिक्षण	..	670.03	14.57	799.86	15.23	838.04
Education	..	670.03	14.57	799.86	15.23	838.04
4. आरोग्य	..	155.34	3.38	177.40	3.38	198.72
Health	..	155.34	3.38	177.40	3.38	198.72
5. सामाजिक सुरक्षा व कल्याण सेवा	..	109.17	2.37	138.99	2.64	152.63
Social security and welfare services	..	109.17	2.37	138.99	2.64	152.63
6. गृहनिर्माण व इतर सामूहिक सुव्हासोयी	..	146.93	3.19	220.51	4.20	218.82
Housing and other community services	..	146.93	3.19	220.51	4.20	218.82
7. सांस्कृतिक, मनोरंजन व धार्मिक सेवा	..	20.02	0.44	25.60	0.49	28.18
Cultural, recreational and religious services.	..	20.02	0.44	25.60	0.49	28.18
III. आर्थिक सेवा Economic Services						
8.1. सर्वसाधारण प्रशासन, विनियमन व संशोधन	..	1,507.23	32.77	1,682.13	32.03	1,630.72
General administration, regulation and research.	..	40.58	0.88	54.43	1.04	47.69
8.2. कृषी, वन उद्योग, मर्टव्योद्योग व शिकार	..	719.44	15.64	772.09	14.70	732.73
Agriculture, forestry, fishing and hunting.	..	719.44	15.64	772.09	14.70	732.73
8.3. खाणीकर्म, कारखाने व बांधकांड	..	103.74	2.26	129.72	2.47	125.67
Mining, manufacturing and construction.	..	103.74	2.26	129.72	2.47	125.67
8.4. वीज, गैस, वाफ व पाणीपुरवठा	..	456.57	9.93	521.79	9.93	538.69
Electricity, gas, steam and water supply.	..	456.57	9.93	521.79	9.93	538.69
8.5. परिवहन व दूरध्वनी	..	152.43	3.31	169.95	3.24	168.93
Transport and communications	..	152.43	3.31	169.95	3.24	168.93
8.6. इतर आर्थिक सेवा	..	34.47	0.75	34.15	0.65	17.01
Other economic services	..	34.47	0.75	34.15	0.65	17.01
IV. 9. इतर सेवा	..	1,548.75	33.67	1,678.41	31.96	1,545.14
Other Services	..	1,548.75	33.67	1,678.41	31.96	1,545.14
एकूण बरोज/Grand Total	4,599.42	100.00	5,251.47	100.00	5,313.43
						100.00

26. It can be seen from the Table No. 12 that during 1983-84 to 1985-86 expenditure ranging between 30 per cent to 33 per cent was on economic services, followed by other services (about 29 to 34 per cent), social and community services (about 24 to 27 per cent) and general services (about 10 to 13 per cent). Out of the total expenditure on economic services, the major expenditure (ranging between 45 to 48 per cent) was on agriculture, forestry, fishing and hunting followed by electricity, gas, steam and water supply (about 30 to 33 per cent). Out of the total expenditure on social and community services, the major expenditure ranging between 58 to 61 per cent was on education followed by housing and community services (about 13 to 16 per cent). In the general services, the major expenditure (about 99 per cent) was on general public services.

27. *General Services (Item I of Table No. 12).*—The expenditure on general services which was Rs. 442 crore in 1983-84 increased to Rs. 529 crore i.e. by 20 per cent in 1984-85 mainly on account of sanction of dearness allowances at the enhanced rates to Government Servants based on the rise in the dearness allowance rates sanctioned by Government of India to its employees and sanction of interim relief. The same is expected to increase further to Rs. 701 crore or by 33 per cent in 1985-86 over 1984-85 mainly on account of lump sum provision made (about Rs. 126 crore) under general services. This provision will be debited to the respective service heads.

28. *Social and community services (Item II of Table No. 12).*—The expenditure on social and community services which was Rs. 1,101 crore in 1983-84 increased to Rs. 1,362 crore i.e. by 24 per cent in 1984-85 mainly on account of grants to local bodies and educational institutions for education and provision made for small works based on felt needs of the districts under housing and other community services. The same is expected to reach to Rs. 1,436 crore i.e. by 5·4 per cent in 1985-86 over 1984-85.

29. *Economic Services (Item III of Table No. 12).*—The expenditure on economic services which was Rs. 1,507 crore in 1983-84 increased to Rs. 1,682 crore i.e. by 12 per cent in 1984-85 mainly on account of provision for subsidy to MSEB for losses sustained by board on Rural

Electrification schemes under the purpose categories electricity, gas etc. and providing employment to the work seekers during scarcity period under agriculture, forestry etc. The same is, however, expected to decrease to Rs. 1,631 crore in 1985-86.

30. *Other Services (Item IV of Table No. 12).*—This group mainly consists of expenditure on account of interest payment and repayment of public debt (i.e. internal debt of the State Government and loans and advances from the Central Government). The expenditure on other services which was Rs. 1,549 crore in 1983-84 increased to Rs. 1,678 crore i.e. by 8·4 per cent in 1984-85 and expected to decrease to Rs. 1,545 crore in 1985-86, mainly on account of variations in repayment of public debt.

(C) Economic and purpose classification

31. The economic and purpose classification of Maharashtra State Government budgetary transactions for 1983-84 (Actuals), 1984-85 (Revised estimates) and 1985-86 (Budget estimates) is given in the Table No. 13, presented in Appendix I.

32. It can be seen from the Table No. 13 that total expenditure which was Rs. 4,599 crore in 1983-84 increased to Rs. 5,251 crore in 1984-85 and Rs. 5,313 crore in 1985-86. The share of current expenditure in the total expenditure worked out at 42, 45 and 49 per cent for the respective years. The rest is accounted for by the capital expenditure.

(D) Development Expenditure

33. Development expenditure is broadly defined to include all the items of expenditure that are designed directly to promote economic development and social welfare. Accordingly, the total current expenditure and the total capital expenditure (excluding expenditure on other services) under social and community services and economic services can be broadly taken to represent the total development expenditure of the State Government. It will be observed that the share of this development expenditure is substantial representing about 86, 85 and 81 per cent of the total expenditure (excluding expenditure on other services) for 1983-84, 1984-85 and 1985-86 respectively.

परिशास्त | APPENDIX I

आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरणाचे तक्ते | Economic and Purpose Classification Tables

लेखा | Account-1

प्रशासकीय विभागाचे उत्पन्न व खर्च

Income and outlay account of administrative department

(₹. लाखांमध्ये|Rs. in lakhs)

खर्च Expenditure	1983-84 (प्रतर्क) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1983-86 (अंगठकल्या) (Budget estimates)	जमा Receipts	1983-84 (प्रतर्क) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1983-86 (अंगठकल्या) (Budget estimates)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1. खर्च व सेवा यांचील खर्च <i>Consumption expenditure</i>	75,906	89,505	1,09,175	7	उत्पादनाचे मालमतेपासूनचे उत्पन्न Income from entrepreneurship and property.	8,230	18,258
1.1. देवात व मजुरी आणि वारू व सेवा यावरील खर्च Wages and Salaries and purchases of goods and services.	81,306	93,722	1,12,696	7.1. नवा Profits	..	(→)11,950	(→)7,477
1.1.1. Less—sales	10,347	11,504	11,281	7.2. सरकारी मालमतेपासूनचे उत्पन्न Income from property
1.2. निवृत्ति वेतने Pensions	4,947	7,287	7,760	7.2.1. निवृत्त वार्ज जमा Net interest receipts	3,872	5,706
2. खाज प्रदान Interest paid	20,345	26,225	32,241	(a) महाराष्ट्र राज भौज मंडळाकडून State Electricity board	12,294	15,044
3. अवृत्तांतरित महसुली रकमा Current transfers	9,879	15,005	7,408	(b) वाणिजिक अवृत्तांतरित Departmental enterprises	1,687	1,727
4. हस्तांतरित महसुली रकमा Current transfers	88,842	1,03,368	1,09,914	(c) इतरांकडून Others	1,378
4.1. अवृत्तांतरित Grants to—	43,096	52,015	54,134	7.2.2. इतर मालमतेपासून जमा Other property receipts	157	449
(i) स्थानिक संसाधार Local bodies	(a) गुरुवारांकापासूनचे उत्पन्न Income from investments	511
(ii) सहकारी संसाधार Co-operatives	53	71	100	(b) मालमतेपासून इतर उत्पन्न Other income from property	2,170	2,809
4.2. अवृत्तांतरित Taxes on income other than corpora- tion tax.	8. प्रतर्क कर Direct taxes	24,109	26,224
4.3. अवृत्तांतरित Taxes on income other than corpora- tion tax.	8.1. जमीन महसूल Land revenue	2,088	2,474
4.4. अवृत्तांतरित Taxes on income other than corpora- tion tax.	8.2. निगमकार्यपत्रिक्त उत्पादावरील कर Taxes on income other than corpora- tion tax.	..	13,254	13,488
							11,254

					13
(c) शैक्षणिक संस्थानों	29,200	34,272	34,976	8.3. संपर्याशुल्क	228
(c) Educational Institutions	6,890	8,396	10,107	Estate duty	(-149)
(d) इतरांस	Others	9,603	8,614	10,597	6,497
4.2. इतर चारह हस्तांतरित रकमा Other Current transfers...	66,670	61,504	54,159	8.5. इतर प्रत्यक्ष कर Other direct taxes	5,872
5. बचत Savings				9. अन्यस्त कर Indirect taxes	4,461
9.603	29,200	34,272	10,107	9.1. राज्य उत्पादन युल्क State excise duties	2,15,533
				9.2. विक्री कर Sales tax	1,23,458
				9.3. मुद्रेक ए नोटेंगी की Stamps and registration fees	1,35,402
				9.4. वाहनावरील कर Taxes on vehicles	2,030
				9.5. मालावरील ए उत्पादनरील कर Taxes on goods and passengers	2,525
				9.6. विद्युत युल्क Electricity duties	2,650
				9.7. करमणक कर Entertainment tax	9,019
				9.8. केंद्रीय उत्पादन युल्कातील राज्याचा हिसा Share of union excise duties	31,787
				9.9. इतर अप्रत्यक्ष कर Other indirect taxes	37,833
				10. संकरीं जमा Miscellaneous receipts	1,817
				11. केंद्र सरकारकडून महाराष्ट्राले असुवाणे, इतर राज्यां- कडून अंशवाणे इत्यादी: Revenue grants from Central Govern- ment, contribution from other States etc.	2,331
Rb 2611—5		2,61,642	2,95,607	3,12,897	3,12,897

Rb 2611-5

लेखा | Account - 2

शासनाच्या वाणिज्यक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा

Production account of departmental enterprises.

(₹. लाखांतर्फ़िRs. in lakhs)

Expenditure 支拂	(प्रत्यक्ष) (Actuals)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Revised) estimates)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised) estimates)	1985-86 (अंदाजकाळा) (Budget) estimates)	1983-84		1984-85		1985-86		
					(अंदाज) (Actuals)	Receipts Receipts	(सुधारलेले अंदाज) (Revised) estimates)	(प्रत्यक्ष) (Actuals)	(सुधारलेले अंदाज) (Revised) estimates)	(अंदाजकाळा) (Budget) estimates)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1. वेतन व मजुरी आणि वरतु व सेवा यांची विक्री व खर्च											
Wages and salaries and purchases of goods and services	45,235	50,042	52,919	7. Sales विक्री	47,015	59,192	60,489				
2. पारंपरण Maintenance	1,499	1,589	1,527								
3. अंदाज Interest	12,231	15,038	18,165								
4. घसारा Consumption of fixed capital								
5. नफा@ Profits@	(—)11,950	(—)7,477	(—)12,122								
एकूण Total	47,015	59,192	60,489	एकूण Total	47,015	59,192	60,489				
2. पारंपरण विभागाणी खालीलप्रमाणे आहे.											
@The break-up is as follows.											
ए. उत्पादन											
Expenditure	58,905	66,669	72,611	(अ.) पारंपरण विभाग	1,555	1,648	2,118		
(अ.) पारंपरण विभाग	15,502	18,621	21,769	(a) Irrigation schemes	422	372	420		
(ब.) मुद्रालक्षण व खर्च	636	739	702	(b) मुद्रालक्षण	45,038	57,172	57,951		
(ब.) Press charges	42,827	47,309	50,140	(c) दूसरा उत्पादन					
(क.) दूसरा उत्पादन	(c) Other enterprises					

	पूँजी	निवारण	निवारण	पूँजी
B. Profits				
(अ) प्रदूषण योजना*	(→) 11,950	(→) 7,477	(→) 12,122	
(छ) Irrigation schemes*	(→) 13,947	(→) 16,973	(→) 19,651	
(ब) मुद्रण अधिनियम*	(→) 214	(→) 367	(→) 282	
(द) Press charges*	(+) 2,211	(+) 9,863	(+) 7,811	
(क) दूतर उपकरण				
(स) Other enterprises				
Total (A+B)	47,015	59,192	60,489	47,015
पूँजी (ए+बो)				59,192
Total				60,489

* # यादिप्पि लेखा पुढीतीमध्ये सिचनप्रिल दोटा अर्थसहाव्य मानव्यात येतो, तर मुदण्णाळयांतील तोटा वस्तू ह सेवा यांच्याशी समायोजित करून जातो.

* In SNA, irrigation losses are treated as subsidy, while press charges are adjusted with purchases of commodities and services.

लेखा/Account—3

सर्वसाधारण शासनका भाडबली वित्तीय लेखा
Capital Finance Account of General Government

(रुपये लाखात/Rs. in Lakh)

खर्च Expenditure	(1)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (मुशालेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अंगसंकल्प) (Budget estimates)	जपा Receipts	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (मुशालेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अंगसंकल्प) (Budget estimates)
		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1. साठातील बचत								
Changes in stocks		(→)3,055	1,813	1,187	6. बचत Savings			
1.1 राज्य प्रशासन		(→)3,106	1,827	1,201	7. धसारा			
Government administration					Consumption of fixed capital			
1.2 शासनाचा वाणिज्यिक उपकरण					8. हस्तातित भाडबली रकम			
Departmental enterprises		51	(→)14	(→)14	Capital transfers			
2. एकूण दिव्य भाडबली निर्मती (नवीन)*		79,505	89,070	83,447	(a) केंद्र सरकार व इतर राज्याकूल			
Gross fixed capital formation(New)*					From union and other State Governments.			
2.1 राज्य प्रशासन					(b) भाडबली केळावरील इतर जमा			
Government administration					Other receipts on capital account			
इमारती व बांधकाम		32,312	43,298	36,905	9. घेतलेली निवळ कर्ज			
(A) Buildings and construction					Net Borrowings			
यंत्रसामग्री व साधनसामग्री								
(B) Machinery and equipment		4,060	4,864	5,225	10. इतर वावित्वे			
1.3 शासनाचा वाणिज्यिक उपकरण					Other liabilities			
Departmental enterprises					10.1 अंगसंकल्पाव्याप्तिक्रित जमा			
इमारती व बांधकामे					Extra budgetary receipts			
(A) Buildings and Construction		40,470	38,058	38,479	10.2 जपा—वित्तीय संपत्तीला निवळ करेली			
यंत्रसामग्री व साधनसामग्री					Less: Net purchase of financial assets			
(B) Machinery and equipment		2,663	2,850	2,838				
3. श्रीतिक मालमतेजी निवळ करेली								
Net purchase of physical assets								
3.1 जुरी-मालमतात		287	308	1,632				
Second-hand assets								
राज्य प्रशासन								
(A) Government administration								
शासनाचा वाणिज्यिक उपकरण								
(B) Departmental enterprises								

3.2	Land				
	प्रायः प्रशासन				
(A)	Government administration	287	308	1,632	
	ग्रामसंचार व्यापकम्	
(B)	Departmental enterprises	
	हस्तान्तरित भाइवलो रकमा	
4.	Capital transfers	16,037	18,536	17,675	
	भाइवलो अनुदाने	
4.1	Capital Grants				
	स्थानिक संस्थास				
(a)	Local bodies	12,468	14,125	13,933	
	सहकारी संस्थास	
(b)	Co-operatives	54	63	205	
	शैक्षणिक संस्थास	
(c)	Educational institutions	2	10	123	
	इतर	
(d)	Others	1,401	1,537	1,382	
	जमीनदार व जहागिरदार यांता तुकासानशरपाई	
4.2	Compensation to land owners and jagirdars.	42	96	73	
	इतर हस्तान्तरित भाइवलो रकमा	
4.3	Other capital transfers	2,070	2,705	1,955	
	एकां Total	92,774	1,09,727	1,03,942	
	प्रायः Total	92,774	1,09,727
					1,03,742

* प्रायः तवान्तरण व पूर्ण : स्थापना यावर केलेला तरतुदीना समावेश आहे.

* Includes provision for renewals and replacement.

लेखा/Account 3A

बस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे अववहार—राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपकरणाचा भाडवणी लेखा
Transactions in goods and services and transfers—capital account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रु. कोळांत/Rs. in lakhs)

भवितव्य रकमा Disbursements	(प्रयत्न) (Actuals)	1983-84	1984-85 (मुद्रालेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प Budget estimates)	1983-84		1984-85		1985-86	
					(प्रयत्न) (Actuals)	जमा Receipts	(प्रयत्न) (Actuals)	मुद्रालेले अंदाज) (Revised estimates)	(अर्थसंकल्प Budget estimates)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)			
प्रथम भाडवणी निर्मिती					एकूण बचत					
1. Gross capital formation	76,450	90,883	84,634	4.	Gross savings	66,670	61,504	54,159		
राज्य प्रशासन					यांचे प्रशासनाचा महागुली लेखातील बचत					
1.1 Government administration				4.1	Savings on current account of Government administration.	66,670	61,504	54,159		
शासनाचे चांगलापासै					शासनाच्या वाणिज्यिक उपकरणाले - वसाचाचाही तरतुद.					
1.1.1 Buildings and Construction				4.2	Depreciation provision of departmental commercial undertakings.		
नवनिर्मितीचा भार्च										
(a) New outlays	32,298	43,273	36,846		भाडवणी व्यव्याप्ता इतर रकमा					
नवीकरण व पुनर्स्थापना				5.	Other receipts of capital nature	4,215	5,776	5,513		
(b) Renewals and Replacement	14	25	59		चिलक : बस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमांचा सर्व अववारातील तट					
यांचासप्ती व शासनामधी				6.	Balance : Deficit on all transactions in goods and services and transfers.	21,889	42,447	44,270		
1.1.2 Machinery and equipment										
नवनिर्मितीचा भार्च										
(a) New outlays	4,060	4,864	5,192							
नवीकरण व पुनर्स्थापना				33						
(b) Renewals and replacement										
सांगातील निष्ठत वाढ										
1.1.3 Net increase in stocks	(-3),106	1,827	1,201							
शासनाचा वाणिज्यिक उपकरण										
1.2 Departmental Commercial undertakings.										

प्रा. 2611—६	इमारती व बांधकामे							
1.2.1 Building and Construction								
(a) New outlays	40,102	38,050	38,450					
नवीकरण व पुनर्संपन्ना		8	29					
(b) Renewals and replacement	368							
यन्त्रायामी व साधारणायामी								
1.2.2 Machinery and equipment	2,663	2,850	2,838					
नवीकरणायामी								
(a) New outlays	2,663	2,850	2,836					
नवीकरण व पुनर्संपन्ना						
(b) Renewals and replacement					
साधारणील निवृद्धि वाढ़								
1.2.3 Net increase in stocks	51	(→)14	(→)14					
हस्तातित मांडवली रकमा								
2. Capital transfers	16,324	18,844	19,308					
भांडवली भ्रान्तिवाने								
2.1 Capital grants								
स्थानिक संस्था	12,468	14,125	13,933					
(a) Local bodies								
सहकारी संस्था	54	63	205					
(b) Co-operatives								
शैक्षणिक संस्था	2	10	123					
(c) Educational Institutions								
इतर								
(d) Others	1,401	1,537	1,382					
जमीनदार व जहागीरदार यांग तुकसान भरपाई								
2.2 Compensation to land owners and jagirdars.	42	96	78					
इतर हस्तांतरित भांडवली रकमा								
2.3 Other capital transfers	2,070	2,705	1,955					
प्रोतिक्क मालमतेचे निवृद्ध व वरदी								
2.4 Net purchase of physical assets	287	308	1,632					
प्राप्त Total	92,774	1,09,727	1,03,942	प्राप्त Total	92,774	1,09,727	1,03,942	

लेखा/Account-3B

लेका शांकुवली उपकरणाच्या वाणिजिक

Changes in financial assets: Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings.

(इप्ये लाखात/Rs. in lakh)

लेखा/Account-3C

राजसनामा वित्तीय वापिसीतील अवल : राज्य प्रशसनाचा व शासनाचा आणि इतिक उपक्रमांचा भांडवले लेखा

Changes in financial liabilities: Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings.

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

	आवाक Outgoings	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (अभियोग (Revised estimates)	1985-86 (अभियोग (Budget estimates)	आवाक Incomings	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (अभियोग (Revised estimates)	1985-86 (अभियोग (Budget estimates)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
सरकारी कृषांची प्रत्यक्ष								
1. Repayment of public debt	..	1,31,798	1,39,595	1,21,613	4 Public debt	..	1,75,404	1,74,990
राज्य शासनाचे देशांतरंग सूण					राज्य शासनाचे देशांतरंग सूण			
1.1 Internal debt of the State Government	1,17,109	1,21,967	1,07,364	4.1 Internal debt of the State Government	..	1,18,487	1,25,570	1,10,866
राज्य शासनाचे देशांतरंग सूण				केंद्र सरकारकडून कर्जाचे आणाकरकमा				
1.2 Loans and advances from the Central Government	14,689	17,628	14,249	4.2 Loans and advances from the Central Government	..	56,917	69,095	64,124
राज्य शासनाचे देशांतरंग सूण				आंतर-राज्यीय तडऱ्योड (निव्वळ)				
2. वित्तीय वापिसीतील अवल	53,049	71,658	62,203	5 Interstate settlement (Net)	..	(-14)	132	133
वित्तीय वापिसीतील अवल				अस्वाक्षर, भविष्य निव्वळी इतावि (निव्वळ)				
2. Balance:—Net increase in financial liabilities	53,049	71,658	62,203	6 Small Savings, provident fund etc. (Net)	5,215	6,648	5,482
वित्तीय वापिसीतील अवल				रोज शिळक गतवारक लेखा (निव्वळ)				
2. Balance:—Net increase in financial liabilities	53,049	71,658	62,203	7 Cash balance investment account (Net)	2,501	1,300
वित्तीय वापिसीतील अवल				इतर सूण (निव्वळ)				
2. Balance:—Net increase in financial liabilities	53,049	71,658	62,203	8 Other debts(Net)	1,731	8,508	3,211
वित्तीय वापिसीतील अवल								
प्राप्त								
Total	..	1,84,347	2,11,253	1,83,816	प्राप्त	..	1,84,347	2,11,253
					Total	..	1,84,347	2,11,253
								1,83,816

लेखा/Account—3D

रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ : राज्य प्रशासनाचा वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा
Cash and capital reconciliation account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रुपये लाखांतर|Rs. in lakh)

	उत्पादक Outgoings	1983-84 (संभाषण) (Actuals)	1984-85 (कुप्रारेख अवाह) (Revised estimates)	1985-86 (अंतिमत्तम्) (Budget estimates)	आवाह Incomings	1983-84 (संभाषण) (Actuals)	1984-85 (कुप्रारेख अवाह) (Revised estimates)	1983-84 (कामकाल) (Budget estimates)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
वास्तव व सेवा-यांच्या सर्व व्यवहारातील तुट (क्रैंका ३ए चो संतुलन कराऱारी चाव)								
1. Deficit on all transactions on goods and services. (Balancing item in Account-3A)								
वास्तव यांच्या संपत्तील निवाक वाढ (क्रैंका ३ए चो संतुलन कराऱारी चाव)								
2. Net increase in financial assets (Balancing item in Account-3B)								
रोख यांकीतोल वाढ								
3. Increase in cash balance.								
पुढी Total								
4. Total		54,404	74,578	85,158		54,404	74,578	85,158

तालिका/Reconciliation १

चालू रेस्ट—महसूल
Current Account—Revenue

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

वाच Item (1)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals) (2)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates) (3)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates) (4)
1. वित्तविषयक विवरणपत्रात दर्शविलेला महसूल Revenue as shown in Financial Statement ..	3,25,198	3,55,052	3,81,714
वर्गा (एकूण) वर्गा (एकूण)			
2. Less (Total)	51,616	51,980	56,704
2.1. Interest realised on investment of cash balances. कर्ज निवारण निवीच्या शिळक रकमांच्या गृतवणुकी द्वारे मिळालेले व्याज.	19*	35	41
2.2. Interest realised on investment of balances in the sinking fund.	43	36	6
2.3. Receipts from D.C.U.s ..	40,259	39,657	44,747
वर्गात कपात मानव्यात आलेली इतर जमा			
2.4. Other receipts treated as reduction in expendi- ture लेखा-१ मध्ये			
(a) in account—1	10,357	11,516	11,290
लेखा-२ मध्ये			
(b) in account-2
लेखा-३ मध्ये			
(c) in account—3	94	150	68
भांडवली जमा मानव्यात आलेली इतर जमा			
2.5. Other receipts treated as capital receipts ..	44	46	52
महसूली जमेत कपात मानव्यात आलेला चालू खर्च			
2.6. Current expenditure treated as reduction in revenue receipts.
महसूली जमेत कपात मानव्यात आलेला भांडवली खर्च			
2.7. Capital expenditure treated as reduction in revenue receipts.
निधीत कपात मानव्यात आलेली जमा			
2.8. Receipts treated as reduction in fund ..	800	550	500
अधिक (एकूण)			
3. Add. (Total)	(—)11,940	(—)7,465	(—)12,113
शासनाच्या वाणिज्यिक उपकरणांकडन मिळालेले आधिक्य			
3.1. Surplus transferred by D.C. Us. ..	(—)11,950	(—)7,477	(—)12,122
लेखा १ मध्ये खर्च मानव्यात आलेली महसूली जमेतील परताची रकम.			
3.2. Revenue refund from revenue receipts treated as expenditure in account—1.	10	12	9
लेखा २ च्या जमेत घट मानव्यात आलेली महसूली जमेतील परताची रकम.			
3.3. Refund from revenue receipts treated as reduction in Account—2.
महसूली जमा मानव्यात आलेली महसूली वसुली			
3.4. Revenue recoveries treated as revenue receipts.
महसूली जमा मानव्यात आलेली भांडवली वसुली			
3.5. Capital recoveries treated as revenue receipts
एकूण समाप्तोजन (३ उंचे २)			
4. Total adjustment (3 minus 2) ..	(—)63,556	(—)59,445	(—)68,817
आधिक वर्गीकरणानुसार राज्य प्रशासनाचा चालू महसूल (लेखा १ ची वाच १२) (१+४)			
5. Current revenue of Government admini- stration as shown in economic classification. (Item 12 in Account—1) (1 + 4)	2,61,642	2,95,607	3,12,897

तालिमेंट/Reconciliation-2

चालू लेखा—खर्च
Current account—expenditure

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

वाद Item	1983-84 (प्रत्यक्ष (Actuals)) (1)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज (Revised estimates)) (2)	1985-86 (अर्थसंकल्प (Budget estimates)) (3)	1985-86 (अर्थसंकल्प (Budget estimates)) (4)
वित्तविषयक विवरणपत्रात दर्शविलेला महसुली खर्च				
1. Revenue expenditure as shown in financial Statement	3,18,121	3,74,090	4,06,368	
2. बजा (एकूण) 2. Less (Total)	1,76,756	2,07,700	2,09,240	
लोक लेखा व निधीमध्ये बदली केलेल्या रकमा				
2.1. Transfer to fund and public account ..	32,773	39,746	41,650	
ऋण करी किंवा ऋण प्रतिक्रियक यासाठी विनियोजन.				
2.2. Appropriation for reduction or avoidance of debt ..	13,103	17,000	13,101	
बाणिजिक उपक्रमातील भांडवलावरील आज				
2.3. Interest on capital outlay on D.C.U.s. ..	12,231	15,038	18,165	
बाणिजिक उपक्रमांचा इतर चालू खर्च				
2.4. Other current expenditure on D.C. Us. ..	45,394	50,571	53,697	
रोख शिळकीच्या गुंतवणुकीद्वारे मिळालेले व्याज				
2.5. Interest realised on investment of cash balances ..	19	35	41	
कञ्ज निवारण निधीच्या शिळक रकमांच्या गुंतवणुकी-				
द्वारे मिळालेले व्याज.				
2.6. Interest realised on investment of balances in the sinking fund.	43	36	6	
खर्चाच्या बाजूस समायोजित केलेली इतर चालू जमा				
2.7. Other current receipts adjusted on expenditure side	10,357	11,516	11,290	
खर्चात समायोजित केलेली भांडवली लेखातील महसुली वसुली.				
2.8. Revenue recoveries in capital account adjusted on expenditure side.	13	356	252	
लेखा ३ वी मध्यील कर्जाच्या वसुलीत कपात मानव्यात				
आलेला चालू महसुली खर्च.				
2.9. Current expenditure treated as reduction in loan	155	60	133	
लेखा ३ए मध्ये बदली करण्यात आलेला भांडवली				
स्वरूपाचा खर्च.				
2.10. Expenditure of capital nature transferred to account —3-A.	62,668	73,342	70,905	
अधिक (एकूण)				
3. Add (Total) ..	53,607	67,713	61,610	
जमा म्हणून दर्शविलेली महसुली वसुली				
3.1. Revenue recoveries shown as receipts				
लेखा १ मध्ये				
(a) in account-1	
लेखा २ मध्ये				
(b) in account-2 ..	6,756	19,535	15,742	
लेखा ३ए मध्ये				
(c) in account—3A ..	11	1	...	

ताळमेल—चालू/Reconciliation: 2—contd.

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

	वार्ष Item	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)
	(1)	(2)	(3)	(4)
3.2 (a) Recoveries from funds and public account	लोक लेखा व बदली केलेल्या रकमांतून वसुली 3.2 (a) Recoveries from funds and public account	25,508	29,215	23,940
3.2 (b) Recoveries from appropriation for reduction or avoidance of debt.	ऋण कमी करणे किंवा ऋण प्रतिवर्द्धक यासाठीच्या विनियोजनातील वसुली. 3.2 (b) Recoveries from appropriation for reduction or avoidance of debt.	2
3.3 Revenue recoveries treated as reduction in expenditure.	खर्चातील कंपात मानण्यात आलेली महसुली वसुली. 3.3 Revenue recoveries treated as reduction in expenditure.
(a) in account-2	लेखा २ मध्ये	439	707	835
(b) in account-3A	लेखा ३ए मध्ये	18,964	16,560	19,498
3.4 Expenditure of revenue nature in capital account transferred to account-1.	लेखा १ मध्ये बदली केलेला महसुली स्वरूपाचा भांडवली लेखातील खर्च.	1,919	1,681	1,586
3.5 Refunds from current receipts adjusted on expenditure side.	खर्चाच्या वाजूस समायोजित केलेली चालू महसुली जंगेतील प्रताची रकम. 3.5 Refunds from current receipts adjusted on expenditure side.	10	12	9
4. Total adjustment (3 minus 2).	एकांण संमायोजन (३ उंणे २). 4. Total adjustment (3 minus 2).	(—)1,23,149	(—)1,39,987	(—)1,47,630
5. Revenue expenditure as shown in economic classification (1 + 4).	आर्थिक वर्गीकरणानुसार महसुली खर्च (१ + ४). 5. Revenue expenditure as shown in economic classification (1 + 4).	1,94,972	2,34,103	2,58,738

तात्पुरता/Reconciliation-3

महसूलो लेखावाहेरील भांडवली खर्च/Capital expenditure outside the revenue account

(रुपये करोड /Rs. in lakh)

वार्ता Item (1)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals) (2)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates) (3)	1985-86 (अंदाजांकल्प) (Budget estimates) (4)
वित्तविषयक विवरणात दर्शविलेला महसूलो लेखावाहेरील भांडवली खर्च			
1. Capital expenditure outside the revenue account as shown in Financial Statement वर्ता (एकूण)	54,445	57,830	56,070
2. Less (Total) लेखा ३ बी ला घेतलेली आग भांडवलातील वित्तीय गंतव्याकृती (एकूण)	28,881	27,741	28,898
2.1. Financial investment in shares taken over to account-3B. लेखा ३ बीला बदली केलेला इतर भांडवली खर्च	6,087	7,563	6,148
2.2. Other capital expenditure transferred to account-3B. बदली केलेला महसूली स्वरूपाचा खर्च
2.3. Expenditure of revenue nature transferred to लेखा १ ला (a) account-1 1,919 1,681 1,586 लेखा २ ला (b) account-2 1,773 1,751 1,546 महसूली जमेत कपात मानण्यात आलेला महसूली स्वरूपाचा खर्च.
2.4. Expenditure of revenue nature treated as reduction in revenue receipts. भांडवली लेखात कपात मानण्यात आलेली महसूली वसुली
2.5. Revenue recoveries treated as reduction in capital account. लेखा ३ए मधील खर्चात कपात मानलेली महसूली जमा	18,964	16,560	19,498
2.6. Revenue receipts treated as reduction in expenditure in account-3A. लेखा ३ए मधील खर्चात कपात मानलेली महसूली जमा अधिक (एकूण)	138	186	120
3. Add (Total) महसूली लेखातून आणलेला भांडवली खर्च	67,210	79,638	76,770
3.1. Capital expenditure brought over from revenue account. जमा मानण्यात आलेली भांडवली खर्चातील वसुली	62,668	73,342	70,905
3.2. (A) (a) Recoveries from capital expenditure treated as receipts— लेखा १ मध्ये (a) in account-1 लेखा २ मध्ये (b) in account-2 लेखा ३ ए मध्ये (c) in account-3A 4,204 5,775 5,513 खर्चात कपात मानण्यात आलेली भांडवली खर्चातील वसुली.
3.2. (B) Recoveries from capital expenditure treated as reduction in expenditure लेखा १ मध्ये (a) in account-1 13 356 252 लेखा २ मध्ये (b) in account-2 भागशांडवलातील वित्तीय गुंतवणुकीची वसुली
3.3. Recoveries from financial investment in shares लोक लेखा १ बदली केलेल्या रकमातून वसुली	.. 178
3.4. Recoveries from funds and public account लेखा ३ बी मध्ये बदली केलेली इतर वसुली
3.5. Other recoveries transferred to account-3B लेखा ३ उणे २ पट्टी समायोजन (३ उणे २) Total adjustment (3 minus 2) .. 147 165 100	.. 38,329	51,897	47,872
4. अधिक वर्गीकरणानुसार भांडवली खर्च (लेखा ३ए मधील वार्ता (३)) (१ + २).	92,774	1,09,727	1,03,942
5. Capital expenditure as shown in economic classification (Item 3 in account-3A) (1+4).			

तप्ता नमांक/TABLE No. 13

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरण
ECONOMIC AND PURPOSE CLASSIFICATION OF MAHARASHTRA STATE
GOVERNMENT BUDGET

महाराष्ट्र राज्य शासनाचा अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार कार्गीकरण
(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

तस्ता क्रमांक/TABLE No. 13.

महाराष्ट्र राज्य शासनाचा अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार कार्गीकरण

Economic and Purpose classification of Maharashtra State Government Budget

अर्थिक वर्गीकरण उद्देशानुसार वर्गीकरण	वस्तु व सेवा यांची राशी/Consumption Expenditure					निवृत्ति वेतने Pensions	Economic classification	Purpose classification	
	वेतन व मजूरी आणि वस्तु व सेवा यांची राशी Wages and salaries and purchase of goods and services.	वस्तु व सेवा यांची राशी Less sales	वजा विक्री (प्रस्तुत) (Actuals)	1983-84 (प्रस्तुत कंदाज) (Budget estimates)	1984-85 (प्रस्तुत) (Revised estimates)				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1. सर्वसाधारण लेकरसेवा									
1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुधारवस्था..	35,837	42,604	58,461	5,106	6,388	5,857	2,505	3,673	4,544 ..
1.2. सर्वसाधारण संपोषण	44	169	41	3	4	General administration, public order and safety.
2. संरक्षण	355	459	374	13	19	General research
3. शिक्षण	443	571	540	28	46	Education
3.1. प्रशासन, वित्तमन आणि संशोधन	5,502	6,116	6,987	546	334	388	308	439	Administration, regulation and research
3.2. शाळा, विद्यार्थी आणि इतर शिक्षणक सेवा	10,916	13,212	14,167	1,683	1,888	2,120	534	871	Schools, universities and other educational facilities.
4. आरोग्य	626	718	701	50	69	Health
4.2. प्रशासन, वित्तमन आणि संशोधन सेवा	10,916	13,212	14,167	1,683	1,888	2,120	534	871	Administration, regulation and research.
4.4. स्थानालये निकितसाळवे आणि इतर आरोग्य सेवा	5,182	5,603	6,612	365	246	283	277	334	Hospitals, clinics and other health services.
5. सामाजिक सुरक्षा व काळ्याण सेवा	5,182	5,603	6,612	365	246	283	277	334	Social securities and welfare services.
5.1. सामाजिक काळ्याण सेवा	5,182	5,603	6,612	365	246	283	277	334	Social welfare services

5.2.	सामाजिक सुरक्षा कायदे	298	240	193	49	66	61	61
6.	गृहतिनिधि के इतर सामूहिक सुवित्तसेवी	850	933	1,018	92	61	61	45	69	60
7.	सारक्षकात्क समोरंजन व धार्मिक सेवा	805	1,035	1,077	17	17	18	47	69	62
8.	आर्थिक सेवा।	8,239	8,814	9,244	1,179	211	231	133	202	186
8.1.	संवर्तीधारण प्रशासन, वित्तगमन व संचालन	1,986	2,437	2,459	176	867	760	760
8.2.	कृषि, बनावडोग, मल्त्योद्योग व शिकार	652	735	786	103	56	18	46	67	59
8.3.	बैंगानीकर्म, कारखाने व द्वारकाप्र	2,702	2,551	2,331	272	85	88	193	285	253
8.4.	वीज, गैंग, वाफ व पाणीपुरवठा	4,558	4,945	5,785	59	103	109	14	20	17
8.5.	पारिवहन व दलणदलण	1,396	1,570	1,590	749	851	866	112	157	132
8.6.	इतर आर्थिक सेवा	914	1,007	328	157	30	24	
9.	इतर सेवा	1	3	2	
9.1.	आपसी निवाला -
9.2.	इतर संक्षीण सेवा
9.3.	बाटप करता न येणारे
व्याज	सारकारी छहण अवंतहार	81,306	93,722	112,696	10,347	11,504	11,281	4,947	7,287	7,760
	प्राप्तगं चर्चेज									Grand Total

तत्त्वांक/TABLE No. 13 चाहू—contd.

(रुपये लाखों/Rs. in lakh)

वालमहुली खंड/Current Expenditure

वार्षिक वर्गीकरण	ब्याज/Interest	वर्षसहाय/Subsidies				हस्तांतरित रकमा/Transfer payments		स्थानिक संशास अद्यतन Grants to local bodies		Economic classification		Purpose classification
		1983-84 (प्रारंभ) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंताज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	1984-85 (प्रारंभ) (Actuals)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	1983-84 (प्रारंभ) (Actuals)	1984-85 (प्रारंभ) (Revised estimates)	1983-84 (प्रारंभ) (Actuals)	1985-86 (प्रारंभ) (Revised estimates)	(1)	
(1)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(19)	(1)	
1. सर्वसाधारण लोकसेवा												
1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुव्यवस्था आणि सुरक्षितता					35	35	6,111	7,523	8,354	8,354	General administration, public order and safety	
1.2. सर्वसाधारण सशोधन											General research	
2. संस्कृत											Defence	
3. शिक्षण											Education	
3.1. प्रशासन, वित्तयंत्र आणि संशोधन											Administration, regulation and research	
3.2. शाळा, विद्यापीठ, आणि इतर शैक्षणिक संस्थां											Schools, universities and other educational facilities.	
4. कामोदेय											Health	
4.1. प्रशासन, वित्तयंत्र आणि संशोधन											Administration, regulation and research	
4.2. स्पृष्टी, चिकित्सालये आणि इतर आरोग्य सेवा											Hospitals, clinics and other health services	
5. सामाजिक सुरक्षा व काण्यांग सेवा											Social securities and welfare services.	

5.1.	सामाजिक कल्याण सेवा	2,254	367	30	139	114	527	Social welfare services				
5.2.	सामाजिक सुव्यवस्था फायदे	Social security benefits				
6.	भूहनिमित्त व इतर सामूहिक सुव्यवस्थी	15	190	206	2,873	3,396	3,005	Housing and other community amenities				
7.	सांस्कृतिक, प्रशोधन व धार्मिक सेवा	1	2	2	Cultural, recreational and religious services				
8.	आर्थिक सेवा	Economic Services				
8.1.	संवर्तनाधारण प्रशासन, विनियमन व संगोष्ठन	14	10	8	2	1	1	General administration, regulation and research				
8.2.	कृषि, बन्दुड़योग, मर्टचोड़योग व शिकार	1,977	2,450	2,498	2,967	Agriculture, forestry, fishing and hunting				
8.3.	खानीकर्म, कारबखने व बांधकाम	1,113	1,730	1,480	Mining, manufacturing and construction				
8.4.	वीज, गैस, वाफ व पाणीपुरवठा	3,990	9,391	2,972	11	99	44	Electricity, gas, steams and water supply	
8.5.	परिवहन व दूरध्वनिपथ	46	41	9	24	20	45	Transport and Communications	
8.6.	इतर आर्थिक सेवा	470	791	170	Other economic services	
9.	इतर सेवा	Other services	
9.1.	आपत्ति निवारण	Relief on calamities	
9.2.	इतर संस्थानी सेवा	Other miscellaneous services	
9.3.	नाट्य करता त दैर्घ्यरे व्यापार	20,345	26,225	32,241	Unallocable	
	साकारी कृषि अवधार	(a) Interest	
		पूँजी बेरीज	20,345	26,225	32,241	9,879	15,005	7,408	43,096	52,015	54,134	Grand Total

तत्त्वांकनका चालू/TABLE No. 13 चालू/contd.

(रुपये लाखों/Rs. in lakh)

आर्थिक वर्गीकरण	जारि कर्ता/Current Expenditure						Economic classification	Purpose classification		
	हस्तान्तर रकम/Transfer payments			प्राप्त चालू महसूली खर्च Total current Expenditure						
	इतरांश अनुदाने	इतर हस्तान्तरीत महसूली रकमा Other current transfers		1983-84 (प्रत्यक्ष) (अधिसंकल्प) (Actuals)	1984-85 (प्रत्यक्ष) (अधिसंकल्प) (Revised estimates)	1985-86 (प्रत्यक्ष) (अधिसंकल्प) (Budget estimates)				
उद्देश्यानुसार वर्गीकरण										
1. सर्वसाधारण लोकसेवा										
1.1. सर्वसाधारण प्रगत्यापन, सार्वजनिक मुचवळा आणि सुरक्षितता.	792.	1,220	1,529	413	402	400	40,552	49,069		
1.2. सर्वसाधारण संगोष्ठी	7.	8	9	72	51	..	126	232		
2. सरकार				1	2	1	369	480		
3. शिक्षण				471	631		
3.1. प्रशासन, वित्तियमन आणि संशोधन	593	593		
3.2. शाळा, विद्यालये आणि इतर शैक्षणिक संस्था.	29,008	34,033	34,748	3,429	3,635	5,204	65,466	77,757		
4. आरोग्य					
4.1. प्रशासन, वित्तियमन आणि संशोधन	10	4	2	686	791		
4.2. स्वास्थ्यामे विकासालये आणि इतर आरोग्य सेवा.	924	797..	848	27	9..	2	13,912	16,547		
5. सामाजिक उत्त्वा व कल्याण सेवा										

5.1. सामाजिक कल्याण सेवा	978	1,145	1,263	2,172	2,658	3,064	10,627	9,975	11,555	Social welfare services	
5.2. सामाजिक सुरक्षा प्राप्ति	1,632	1,000	1,500	1,979	1,306	1,754	..	Social security benefits	
6. शृंहतिभव्य व इतर सामाजिक सुविधोंपी	573	1,528	1,827	4	..	42,68	6,055	6,055	..	Housing and other community amenities	
7. सांस्कृतिक मनोरंजन व आमिक सेवा	315	402	455	61	70	72	12,12	15,61	16,50	Cultural, recreational and religious services	
8. आर्थिक सेवा	Economic Services	
8.1. संरक्षण, प्रशासन, विनियमन, ब्रं संशोधन.	31	56	51	91	107	143	20,81	26,02	26,17	General-administration, regulation and research.	
8.2. कृषि, बनडुब्बांग, भूत्योद्योग व शिक्षार	650	1,829	25,17	2,68	55	48	1,34,97	1,61,36	1,70,40	Agriculture, forestry, fishing and hunting.	
8.3. खारीकर्म, कारखाने व बांधकाम	225	281	3,30	14	50	55	19,47	28,07	26,92	Mining, manufacturing and construction.	
8.4. बीज, गंगै, बाक व पाणीपुरवठा	2,495	1,217	13,07	77	11	12	91,96	1,34,69	68,31	Electricity, gas, steam and water supply.	
8.5. परिवहन व दस्तावधारण	1	1	1	41	45,84	49,24	57,88	Transport and communications.	
8.6. इतर आर्थिक सेवा	..	133	203	2,42	13,62	18,70	12,68	Other economic services.	
9. इतर सेवा.	Other miscellaneous services	
9.1. आरत्ती निवारण	..	1	1	1	13,36	5,58	90	22,75	16,57	4,99	Relief on calamities
9.2. इतर संकीर्ण सेवा	6	6	6	7	9	8	..
9.3. बाटप कल्ता न बैणारे	Unallocable—	
आज	(a) Interest	
सरकारी कृष्ण अववहर	(b) Public debt transactions.	
एकूण बेरोज़ ..	36,143	42,739	4,51,83	96,03	86,14	1,05,97	19,49,72	23,41,03	25,87,38	Grand Total	

तथर्ता क्रमांक / TABLE No. 13—contd.

(रुपये लाखों/Rs. in lakh)

भान्डवली खर्च/Capital expenditure

आधिक व्यापीकरण	जमीन खरेदी	जुगी मालमता खरेदी			वाणी जमीन विक्री Less sale of land			Economic classification		Purpose classification 34	
		1983-84	1984-85	1985-86	1983-84	1984-85	1985-86	1984-85	1985-86		
उद्यानपार वर्गीकरण	Purchase of land	1983-84 (प्रथम) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेन अंदाज) (Budget estimates)	1985-86 (अंदाज) (Actuals)	1983-84 (प्रथम) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेन अंदाज) (Budget estimates)	1985-86 (अंदाज) (Actuals)	1984-85 (प्रथम) (Actuals)	1985-86 (अंदाज) (Budget estimates)		
		(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	
											General public services
											General administration, pub- lic order and safety.
											General research.
											Schools, universities and other educational facilities.
											Health.
											Administration, regulation and research.
											Hospitals, clinics and other health services.
											Social securities and welfare services.
											Social welfare services

1. सर्वसाधारण लोकसेवा
 - 1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुव्यवस्था आणि सुरक्षातात.
 - 1.2. सर्वसाधारण समोरांत
2. संहरण
3. विक्री
4. आरोग्य
 - 4.1. प्रशासन, विनियम आणि संशोधन
 - 4.2. रुग्णालय, विक्रिकाळाचे आगी इतर आयोग सेवा
 5. सामाजिक सुरक्षा क. कल्याण सेवा
 - 5.1. समाजिक कल्याण सेवा

तदका क्रमांक/TABLE No. 13 आलू—contd.

(रुपये लाखत/Rs. in lakh)

आर्थिक वर्गांकाएँ उद्देश्यानुसार वर्गांकाएँ	भाडवली जन्म/Capital expenditure		पूऱ्ण भाडवल निर्मिती/Gross capital formation		Economic classification/	
	इमारती Buildings	इमारती Road.outlays	स्तर्यावरील उन्हीं Road.outlays	स्तर्यावरील उन्हीं Road.outlays	Purpose classification	
वजा जुनी मालमता विकी						
Less sale of second hand assets						
1983-84 1984-85 1985-86 1983-84 1983-86 1983-85 1985-86						
(प्रत्यक्ष) (मुगारलेले उदाज) (कर्तव्यक्ष) (प्रत्यक्ष) (मुगारलेले उदाज) (अधिसंकल्प) (प्रत्यक्ष) (मुगारलेले उदाज) (अधिसंकल्प)	(Actuals) (Revised estimates) (Budget estimates)					
(38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (1)						
1. सर्वसाधारण लोकसेवा						
1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, साचांजतिक उच्चवरथा आणि सुरक्षितता		366	(→)609	(→)1,291	(→)8	
1.2. सर्वसाधारण संशोधन						
2. संरक्षण						
3. शिक्षण			2	2		
3.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन			644	691	602	
3.2. शाळा, विद्यापीठे आणि इतर शैक्षणिक संस्थां						
4. आरोग्य						
4.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन						
4.2. उपालेये, चिकित्सालये आणि इतर आरोग्य सेवा						
5. सामाजिक सुरक्षा व कल्याण सेवा						

5.1. सामाजिक कल्याण सेवा
5.2. सामाजिक सुविधा कोषदे
6. गृहनिधि व इतर सामुहिक सुविधों
7. सांस्कृतिक, मनोरंजन व धार्मिक सेवा
8. आर्थिक सेवा
8.1. संवंशाधारण प्राप्ति, वित्तिमत्ता व संशोधन
8.2. कृषि, बन उद्योग, संस्थानीय व शिक्षार
8.3. लौगिकीकर्त्ता, कारखाने व बांधकाम
8.4. दीज, गैंग, बाँक व पाणीपुरवठा
8.5. परिवहन व दलालात्मा
8.6. दूसरे आर्थिक सेवा
9. इतर सेवा
9.1. आपूर्ति निवारण
9.2. इतर संकीर्ण सेवा
9.3. वाटप करता न योगारे व्याप
सरकारी ऋण व्यवहार
एकूण बेरीज	3,106	2,007	1,025	5,910	6,551	5,653	Grand Total

तत्त्वां क्रमांक/TABLE No. 13—contd.

(रुपये कोखाट(Rs. in Jakh)

आर्थिक वर्गीकरण दृष्टिकोणार्थ वर्गीकरण	ग्राहकामानीरत खर्च Construction outlays		वाहनकीमरीत खर्च Transport outlays		ग्रहसंगीवरीत खर्च Machinery outlays		Economic classification Purpose classification					
	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (अंशसंकल्प (Budget estimates))	1985-86 (प्रत्यक्ष) (सुधारलेले अंदाज (Revised estimates))	1983-84 (प्रत्यक्ष) (सुधारलेले अंदाज (Actuals))	1984-85 (अंशसंकल्प (Budget estimates))	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Revised estimates))						
(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(1)					
1.							General public services					
1.1.	सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुव्यवस्था आणि कुरक्कितता	57	41	42	963	12,12	10,73	18,98	22,11	21,83	General administration, pub- lic order and safety.	
1.2.	सर्वसाधारण संशोधन	3	10	..	General research
2.	संरक्षण	12	10	8	14	2	4	2	..	Defence
3.	शिक्षण	Education	
3.1.	प्रशासन, वित्तव्यापान आणि संचोधन	5	51	..	Administration, regulation and research.
3.2.	शाळा, विद्यापीठे, आणि इतर शैक्षणिक संस्थां	72	251	561	8	231	316	336	Schools, universities and other educational facilities.
4.	आरोग्य	Health
4.1.	प्रशासन, वित्तव्यापान, आणि संचोधन	3	..	Administration, regulation and research.
4.2.	स्पाल्हांडे, चिकित्सालये आणि इतर आरोग्य सेवा	369	23	29	2	266	205	281	Hospitals, clinics and other health services.
5.	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण सेवा	Social securities and welfare services.

तत्त्वता क्रमांक/TABLE No. 13—चालू/contd.

(एमप्यू लाखोंत /Rs. in lakh)

भाडबली खर्च/Capital expenditure		हस्तांतरित भाडबली रकमा/Capital transfers	
भाग भाडबलात केलेली गुंतवणूक Investment in shares		स्थानिक संस्थांस भाडबली अंदाज Capital grants to local bodies	
एकूण भाडबल निर्मिती Gross Capital formation		Economic classification	
साठांवाटील बदल /Changes in stocks		Purpose classification	
आर्थिक वर्गीकरण	वर्षांनुसार करीतरण	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (प्रत्यक्ष) (Revised estimates)
उ.) शान्तसार करीतरण	अर्थसंकात्य	1985-86 (मुशारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1985-86 (अर्थसंकात्य) (Budget estimates)
(1)	(56)	(57)	(58)
		(59)	(60)
		(61)	(62)
		(63)	(64)
			(1)
1.	सर्वसाधारण लोकसेवा		
1.1.	सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुधारवस्था आणि सुरक्षितता	(-)-1,57	2,39
1.1.1.	सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक सुधारवस्था आणि सुरक्षितता	..	1,95
1.1.2.	सर्वसाधारण संशोधन
2.	संस्करण
3.	शिक्षण
3.1.	प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन
3.2.	शाळा, विद्यापीठे आणि इतर शैक्षणिक सेवा	..	63
4.i.	आरोग्य
4.i.	प्रशासन, वित्तयात आणि संशोधन
4.2.	स्थानांतर, चिकित्सालये आणि इतर आरोग्य सेवा	19	15

तस्ता क्रमांक १३/TABLE No. 13—~~क्रमांक~~

(रुपये लाखों/Rs. in lakh)

आर्थिक वर्गीकरण	प्राप्तवली संबंधी रकम/Capital expenditure			इतरहस्तान्तरित भागवली रकम/Capital transfers			स्थानिक संसांसारक लोकोनी/Local bodies			कर्ज/Loans to			Economic classification		
	इतरास भागवली अनुदाने Capital grants to others	इतरहस्तान्तरित भागवली रकमा Other capital transfers	1983-84 (प्रत्यक्ष) (अर्थसंकल्प) (Actuals) (Revised estimates)	1984-85 (प्रत्यक्ष) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1984-85 (प्रत्यक्ष) (भुगारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1984-85 (प्रत्यक्ष) (भुगारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (भुगारलेले अंदाज) (Budget estimates)	Purpose classification			
उद्देश्यात्मक वर्गीकरण															
1. सर्वसाधारण लोकसेवा	General public services	
1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक मुद्रवस्ता .. आपि सुरक्षितता:	General administration, public order and safety.	
1.2. सर्वसाधारण संशोधन	General research	
2. संरक्षण	Defence	
3. शिक्षण	Education	
3.1. प्रशासन, वित्तियमान आणि संशोधन	Administration, regulation and research	
3.2. शाळा, विद्यालये आणि इतर शैक्षणिक सेवी ..	2	10	350	74	..	75	75	75	37	..	Schools, universities and other educational facilities	
4. आरोग्य	Health	
4.1. प्रशासन, वित्तियमान आणि संशोधन .. सेवा	Administration, regulation and research	
4.2. सणाऱ्ये विकासात्मके आणि इतर आरोग्य .. सेवा	Hospitals, clinics, and other health services.	
5. सामाजिक सुरक्षा व कलाशोधन	Social securities and welfare services.	

5.1.	समाजिक कल्याण सेवा	52	49	55	427	496	146
5.2.	समाजिक सुरक्षा कार्यौदा	..	10
6.	गृहनिधि व इतर सामूहिक सुविधाएँ	1,035	1,273	829	1,263	264	150	331	548	628	Housing and other community amenities.	Cultural, recreational and religious Services.	Economic services
7.	सांस्कृतिक, बलोंप्रबन्ध व धार्मिक सेवा	5	28	31	General administration, regulation and research.
8.1.	आर्थिक देश	Agriculture, forestry, fishing and hunting.
8.1.	सर्वियराण प्रशासन, विनियमन व संशोधन	Mining, manufacturing and construction.
8.2.	कृषि, बन्दुड़ीय, मर्ट्स्योड्ग व लिकार	49	59	61	384	1,939	1,645	Electricity, gas, steams and water supply.
8.3.	आपौरकम् कारखाने व डिपोजिट	210	131	164	12	25	35	Transport and communications.
8.4.	वैज्ञानिक, रेस, बाक व पाणीपुरवठा	1	50	3,104	5,924	5,239	..	Other economic services
8.5.	प्रिव्हेट व दलालकारण	9	4	4	Other services
8.6.	इतर आर्थिक तेजा	..	54	59	170	3	..	3	Relief on calamities
9.	इतर सेवा	Other miscellaneous services
9.1.	आपौरी निवारण	1	2	Unallocable—
9.2.	इतर सकौर्ण सेवा	14	72	48	(a) Interest ..
9.3.	वायप करता न देणारे व्याज संरक्षी व्यवहार	(b) Public debt transaction
													Grand Total
	एकूण बेरोज़ ..	1,457	1,610	1,710	12,112	2,801	2,033	3,283	6,547	5,904			

तत्काल क्रमांक. /TABLE No. 13—contd.

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

आर्थिक वर्गीकरण 41.	कर्ज़ दरारात/Loans to Others		सरकारी ऋणाची परत केवळ/Repayment of public debt		Economic classification 44		
	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अंगठंकल्प) (Budget estimates)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)		
(1)	(74)	(75)	(76)	(77)	(78)	(79)	(1)
1. सर्वोचारण लोकसेवा	General public services
1.1. सर्वोचारण प्रशासन, सार्वजनिक मुद्रवस्था, काणि सुरक्षितता	General administration, public order and safety.
1.2. सर्वोचारण संप्रोधन	General research
2. संरक्षण	Defence
3. विकास	Education
3.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन	Administration, regulation and research.
3.2. शाळा, विद्यापीठे आणि इतर शैक्षणिक सेवा	35	139	38	Schools universities and other educational facilities.
4. आरोग्य	Health
4.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन	Administration regulation, and research.
4.2. झागलेले विकासालंबे काणि इतर आरोग्य सेवा	Hospitals, clinics and other health services.
5. सामाजिक सुरक्षा व कल्याण सेवा	Social securities and welfare services.
5.1. सामाजिक कल्याण सेवा	Social welfare services
5.2. सामाजिक सुरक्षा काणदे	Social security benefits

6.	गृहसंरचना व इतर सामूहिक पुस्तकालय	1,921	2,328	3,463	Housing and other community amenities
7.	सांस्कृतिक, मनोरंजन व धार्मिक सेवा	716	820	871	Cultural, recreational and religious services.
8.	आर्थिक सेवा	Economic Services
8.1.	सर्वेसामाजिक प्रशासन, विभिन्नता व संचार	1,660	2,206	1,794	General administration, regulation and research.
8.2.	कृषि, कन्त्रव्यापार, मस्त्विकाओं व शिकार	905	1,026	1,039	Agriculture, forestry, fishing and hunting.
8.3.	खण्डीकर्म, कारबखने व बाधकाम	3,840	4,577	5,388	Mining, manufacturing and construction.
8.4.	वीज, गैस, वाफ व पाणीपुरवठा	19,354	14,680	21,492	Electricity, gas, steam and water supply.
8.5.	परिवहन व दल्लणवळण	..	117	147	179	..	Transport and communications.
8.6.	इतर आर्थिक सेवा	..	1,654	1,157	61	..	Other economic services.
9.	इतर सेवा	Other services
9.1.	आपसी वितारण	..	358	327	51	..	Relief on calamities
9.2.	इतर संस्कृति सेवा	Other miscellaneous services
9.3.	वाटप करता न देगा र व्याज	Unallocable— (a) Interest
	परकारी शहर व्यवहार	(b) Public debt, transactions
	एकान बैरोज	..	31,156	27,572	34,598	1,31,798	1,39,595
							Grand Total
							1,21,613 ..

तात्त्विक असंक्षिप्त/TABLE No. 13—contd.

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

प्रकृति भाइवली खंड/Capital expenditure

वार्षिक वर्गांकरण	प्रकृति भाइवली खंड Total capital expenditure			एकांक खंड (चालू महसूली खंड + पाइवली खंड) Total expenditure (Current expenditure+capital expenditure)			Economic classification
	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1983-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	1983-84 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1984-85 (सुधारलेले अंदाज) (Revised estimates)	1985-86 (अर्थसंकल्प) (Budget estimates)	
(1)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)	(1)
General public services							
1. सर्वसाधारण लोकसेवा	General administration, public order and safety.
1.1. सर्वसाधारण प्रशासन, सार्वजनिक मुख्यसंस्था ..	3,131	3,052	2,184	43,683	52,121	69,650	General administration, public order and safety.
1.2. सर्वसाधारण संशोधन ..	3	10	..	129	242	53	General research
2. संरक्षण	14	24	383	494	415	Defence
3. विद्याण	Education
3.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन	7	53	2	478	684	595
3.2. शाळा, विद्यापीठे आणि इतर शैक्षणिक सोयी	1,059	1,545	2,037	66,525	79,302	83,209
4. कारोगी	Health
4.1. प्रशासन, विनियमन आणि संशोधन	3	..	686	794	762
4.2. स्थानालये, विकित्सालये आणि इतर आरोग्य सेवा ..	936	399	807	14,848	16,946	19,110	Hospitals, clinics and other health services.
5. सामाजिक युरका व कल्याणसेवा	Social securities and welfare services.
5.1. सामाजिक कल्याण सेवा ..	(-)-1,785	2,539	1,893	8,852	12,514	13,448	Social welfare services
5.2. सामाजिक युरका कायदे	86	79	61	2,065	1,385	Social security benefits

6.	पूर्विकीय व इतर सामूहिक मुद्रकोषीय।	10,425	15,996	15,827	14,693	22,051	21,882	Housing and other community amenities.
7.	सार्वजनिक, मनोरंजन व शार्मिक सेवा	790	999	1,168	2,002	2,560	2,818	Cultural, recreational and religious services.
8.	आर्थिक सेवा	Economic Services
8.1.	सर्वसाधारण प्रशासन, वित्तियमत व संशोधन	1,977	2,841	2,152	4,058	5,443	4,769	General administration, regulation and research.
8.2.	कृषि, बाणिजीय, सहस्रोंग व शिकार	58,447	61,073	56,233	71,944	77,209	73,273	Agriculture, forestry, fishing and hunting.
8.3.	खाणीकर्म, कारखाने व व्यापकाग्र	8,427	10,163	9,875	10,374	12,972	12,567	Mining, manufacturing and construction.
8.4.	वीज, गैंग, वाफ व पाणीपुरवठा	36,461	38,710	47,038	45,657	52,179	53,869	Electricity, gas, steams and water supply.
8.5.	परिवहन व लकड़गतिहान	10,659	12,071	11,105	15,243	16,995	16,893	Transport and communications.
8.6.	इतर आर्थिक सेवा	2,085	1,545	433	3,447	3,415	1,701	Other economic services.
9.	इतर सेवा	Other services
9.1.	आपासी निवारण	480	329	157	2,755	4,986	6,56	Relief on calamities
9.2.	इतर संकीर्ण सेवा	(-30)	26	(-4)	(-23)	35	4	Other miscellaneous services
9.3.	वाटप करता न वैणारे व्याज	Unallocable
	सरकारी ऋण व्यवहार	1,31,798	1,39,595	1,21,613	1,31,798	20,345	26,225	(a) Interest
		32,241	(b) Public debt transactions
						1,39,595	1,21,613	..
								Grand Total
	एकल बेरीक	2,64,970	2,91,044	2,72,605	4,59,942	5,25,147	5,31,343	..

APPENDIX II

List of Publications in which earlier reports on Economic/Functional Classification are published

Publication	Title
1. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, July/August and September 1968.	An Economic Classification of the Maharashtra Government Budget, 1961-62 to 1966-67.
2. Maharashtra State Budget-in-Brief 1969-70 ..	Economic Classification of Maharashtra State Government Budget (1969-70).
3. Occasional Reports—Report No. 3 (Bureau of Economics and Statistics, Bombay 1971):	Economic Classification of Maharashtra State Government Budgets, 1965-66 (Accounts), 1966-67 (Accounts) and 1967-68 (Accounts);
4. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, July, August and September 1973.	Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budgets, 1968-69 (Accounts), 1969-70 (Revised Estimates), 1970-71 (Budget Estimates), 1971-72 (Accounts), 1972-73 (Revised Estimates) and 1973-74 (Budget Estimates).
5. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, April, May and June 1977.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1973-74 to 1976-77).
6. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, July-September 1977.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1975-76 to 1977-78).
7. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, October-December 1978.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1976-77 to 1978-79).
8. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, January-March 1980.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1977-78 to 1979-80).
9. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, January-March 1981.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1978-79 to 1980-81).
10. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, July-September 1982.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1979-80 to 1981-82).
11. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, January-March 1983.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1980-81 to 1982-83).
12. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, January-March 1984.	An Economic and Functional Classification of Maharashtra State Government Budget (1981-82 to 1983-84).
13. Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics, April-June 1986.	An Economic and Purpose Classification of Maharashtra State Government Budget (1982-83 to 1984-85).

महाराष्ट्र शासनाच्या अर्थसंकल्पाचे आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरण
(१९८३-८४ ते १९८५-८६)

प्रस्तावना

१. आपल्या शासकीय जबाबदाऱ्या पार पाडण्याकरिता गोपनीय शासनास पेशाची आवश्यकता असते. हा पैसा शासन संस्थानाचे कारु आकारून आणि केंद्र सरकारकडून मिळाण्यारी अनुदानांचे कर्जे या स्वरूपात उभारत असते. त्याच्याप्रमाणे शासनाद्वारा चालविष्यात येणाऱ्या काही वाणिज्यिक उपक्रमांचे आधिकरणी शासनाच्या उत्पन्नात भर घालीत असते. शासकीय खर्चात सेवकांची वेतने व भत्ते, वस्तु व सेवा यांवरील खर्च, कर्जे व व्याज यांची भरपाई, इतर संस्थांना दिलेले कर्जे व अनुदाने आणि भांडवली प्रकल्पांवरील खर्च या ग्रोटी प्रामुख्याने येतात. या सर्व रकमांचा जमा व खर्च यांचा अंदाज अर्थसंकल्पीय प्रकाशनांत दिलेला असतो. ही प्रकाशने म्हणजे (१) अर्थसंकल्पीय अंदाज, (२) अर्थसंकल्पविषयक निवेदन व (३) वित्तविषयक विवरणपत्र ही आहेत. यात जमा व खर्च यांची विस्तृत माहिती असते, परंतु, ती निरनिराळ्या खात्यांवर विखुरलेली असते. ती प्रामुख्याने वैद्यानिक व शासकीय नियंत्रण, हिंशेल लिहिष्याची व तपासण्याची सुविधा ह्या दृष्टीकोनातून सादर केलेली असते त्यामुळे जमा व खर्चाचे अर्थसंकल्पातील वर्गीकरण त्यांच्या आर्थिक दृष्टीकोनातून करावयाच्या अभ्यासास फारसे उपयुक्त ठरत नाही. साहजिकच सरकारी आर्थिक व्यवहाराचे इतर अर्थकारणावर होणारे परिणाम जाणत घेण्यासाठी अर्थसंकल्पीय पुस्तकांत दिलेल्या जमाखर्चाच्या वाबीची वेगळ्या रीतीने मांडणी करणे व जमाखर्चाचे विशिष्ट आर्थिक महत्वानुसार पुनर्वर्गीकरण करणे आवश्यक असते; महाराष्ट्र शासनाच्या अर्थसंकल्पातील माहितीचे असे वर्गीकरण करण्याचा प्रयत्न या अहवालात केला आहे. या अहवालात १९८३-८४ (प्रत्यक्ष), १९८४-८५ (सुधारलेले अंदाज) व १९८५-८६ (अर्थसंकल्पीय अंदाज) ही आर्थिक वर्षे विचारात घतलेली आहेत.

२. या आर्थिक वर्गीकरणामुळे शासनाचा एकूण महसुली खर्च आणि त्यातील वस्तु व सेवांवरील खर्च, बदली केलेल्या रकमा, भांडवल निर्मिती, वित्तविषयक आवकंजावक, वाणिज्यिक व औद्योगिक उपक्रमांवरील जमा व खर्च इत्यादी गोटी स्पष्ट होतात. तसेच या सर्व आर्थिक व्यवहारामुळे होणारी निरनिराळ्या प्रकाशनाची अधिक्ये व तुटी व त्यावरून शासन व्यवहाराचे समाजाच्या इतर आर्थिक व्यवहारावर होणारे परिणाम अंदाजण्यास मदत होते.

लेखांचे वर्णन

३. आर्थिक व उद्देशानुसार वर्गीकरणासंबंधीची कायेपद्धती केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिली, यांनी दिलेल्या सूचनानुसार आहे. ती प्रादेशिक लेखा समितीच्या अंतिम अहवालावर आधारित आहे. या पद्धतीनुसार शासनाच्या आर्थिक उलाढालीची निरनिराळ्या तीन लेखांत मांडणी करण्यात आली आहे. हे तीन लेखे खालीलप्रमाणे होते:

लेखा १—प्रशासकीय विभागांचे उत्पन्न व खर्च.

लेखा २—शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा.

लेखा ३—सर्वसाधारण शासनाचा भांडवली वित्तीय लेखा.

४. यातील लेखा १ व लेखा २ हे पूर्वीच्या अहवालात देण्यात येत असलेल्या पर्हिल्या दोन लेख्यासारखेच आहेत. मात्र लेखा ३ हा पूर्वीच्या अहवालातील लेखा ३ ते ६ ऐवजी देण्यात आला आहे. पूर्वीच्या अहवालांचा तुलनात्मक

अभ्यास करणे शक्य न्हावे या दृष्टीकोनातून वर दिलेल्या तीन लेखांच्यातिरिक्त पूर्वीच्या अहवालातील लेखा ३, ४, ५ व ६ हे लेखे या अहवालात ३-अ, ३-ब, ३-क, व ३-ड म्हणून देण्यात आले आहेत. या सर्व लेखांना आवकंजावक व जावक अशा दोन बाजू असून त्या शासनाच्या व्यवहारांचे वेगवेगळे पैलू विशद करतात.

५. यावरून आर्थिक वर्गीकरणाची ही पद्धत प्रामुख्याते शासनाच्या आर्थिक व्यवहारांच्या महसुली व भांडवली स्वरूपाच्या फरकांवर आधारलेली आहे हे स्पष्ट होईल. वस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमांच्या व्यवहारातही भांडवली व महसुली स्वरूपांचे व्यवहार हे वेगळे करण्यात आलेले आहेत. त्याच्याप्रमाणे प्रशासकीय विभागांचे उत्पन्न व खर्च (लेखा १) व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा (लेखा २) हे ही वेगळे करण्यात आले आहेत.

६. या तीन लेखांतील प्रत्येक लेखा हा शासन व्यवहाराचा आर्थिकदृष्ट्याचा एक महत्वाचा भाग विशद करतो. लेखा क्रमांक १ शासनाचा वस्तु व सेवा यांवरील महसुली खर्च, व्याज प्रदान, अर्थसंहाय्य व हस्तांतरित महसुली रकमा दाखवितो. यातील जमेच्या बाजस शासनाच्या महसुली स्वरूपाच्या जमेच्या रकमा दाखविष्यात येतात. ह्यांत उद्योजकता व मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न, प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष कर, संकीर्ण जमा व केंद्र सरकारकडून महसुली अनुदाने, इतर राज्यांकडून अंशदाने इत्यादीचा समावेश होतो. या लेखावरील जमा व खर्च यांतील तफावत म्हणजेच महसुली लेखावरील शिल्लक होय. ही शिल्लक भांडवल निर्मितीच्या खर्चासाठी उपयोगात आणली जाते. लेखा क्रमांक २ मध्ये वन, पाट-बंधारे (वाणिज्यिक व वाणिज्येतर), विद्युत योजना, दुधपुरवठा योजना, राज्य लॉटरी, मंत्रालय/विक्रीकरण युद्धाणलय उपहाराहे शासकीय मुद्रणालये वरै शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा जमा व खर्च दाखविला जातो. या उपक्रमांचा वस्तु व सेवांच्या खरेदीवर केलेला खर्च मध्यावधी स्वरूपाचा असतो. अर्थात हा प्रशासकीय विभागांनी केलेल्या अंतिम खर्चप्रक्षेपा वेगळा असतो. त्याच्याप्रमाणे वाणिज्यिक उपक्रमांपासून मिळालेल्या उत्पन्नाचे (उदा. वस्तूच्या विक्रीपासूनचे उत्पन्न) स्वरूप प्रशासकीय उत्पन्नप्रेक्षा (उदा. करांपासूनचे उत्पन्न) मिळ असते. या लेखावरील नफा/तोटा प्रथम याच, लेखावर दर्शविला जातो व नंतर तेथेन लेखा क्रमांक १ वर स्थानांतरित केला जातो. या लेखावर जर नफा असेल तर तो, साहजिकच लेखा क्रमांक १ द्वारा भांडवल निर्मितीसाठी वापरला जातो. वरील उपक्रमांची संपूर्ण माहिती अर्थसंकल्पीय प्रकाशनांत दिलेली नसते. त्यामुळे या उपक्रमांच्या व्यवहारांचे संपूर्ण चित्र लेखा क्रमांक २ मध्ये आलेले नाही हे लक्षात घावयास हवे. लेखा क्रमांक ३ हा भांडवली लेखा असून त्यात शासनाने प्रत्यक्ष भांडवल निर्मितीसाठी केलेल्या खर्चाचा व इतर संस्थांना दिलेल्या भांडवली स्वरूपाच्या अनुदानांचा समावेश होतो. या लेखांच्या जमेच्या बाजूस लेखा १ वरून घेतलेले आधिक्य व लेखा २ वरील घसारा, शासनास खर्चासाठी मिळाण्याच्या हस्तांतरित स्वरूपाच्या भांडवली रकमा, घेतलेली निव्वळे कर्जे व इतर दायित्वे यांचा समावेश होतो.

७. वर उल्लेख केल्याप्रमाणे लेखा ३ चा संविस्तर उपशील लेखा ३-अ, ३-ब, ३-क व ३-ड मध्ये दिली आहे त्यात निरनिराळ्या संस्थांतील भांडवलात केली गुंतवणूक, शासनाने उर्वरित अर्थव्यवस्थेला दिलेली कर्जे

व आगां रकमा, शासनाने दिलेल्या कर्जाची परतफेड, शासनाने उर्वरित अर्थव्यवस्थेच्या शिलकीतून उभ्या केलेल्या रकमा, उभारलेली कर्जे व कर्जाची परतफेड, त्याचप्रमाणे निरनिराळे, शासकीय निधी व शिलक रकमा यांचा समावेश होतो.

८. आर्थिक वर्गीकरणातून निर्माण होणारी महत्वाची माहिती.—राज्य शासनाच्या उर्वरित अर्थव्यवस्थेशी होणाऱ्या अर्थसंकल्पातील व्यवहाराच्या निरनिराळाचा अंगांचे वर दिलेल्या लेखांमध्ये वर्गीकरण करण्यात येते. या विश्लेषणातून ज्या महत्वपूर्ण गोष्टीचा उलगडा होतो त्यापैकी काही ठळक गोष्टी खालीलप्रमाणे आहेत.

९. वस्तु व सेवा यांवरील शासकीय खर्च.—१९८३-८४ मध्ये ७५९ कोटी रुपये इतका असलेला हा खर्च प्रतिवर्षी वाढत जाऊन १९८५-८६ मध्ये १,०९२ कोटी रुपयांपर्यंत गेला आहे. १९८५-८६ मध्यील हा खर्च अंतिम खर्चाच्या ५६ टक्के व एकूण खर्चाच्या २७ टक्के असेल.

१०. एकूण भांडवल निर्मिती.—लेखा ३ मध्ये दाखविल्या-प्रमाणे इमारती व इतर बांधकामे, यंत्रे व इतर यंत्रसामग्री व साठ्यातील बदल यांचा खर्च एकत्रित घेतला असता, शासनाकडून होणारी एकूण भांडवल निर्मिती मिळते. १९८५-८६ साली होणाऱ्या एकूण १,९३८ कोटी रुपयांच्या अंतिम खर्चपैकी ८४६ कोटी रुपयांचा (४४ टक्के) खर्च शासनाच्या एकूण भांडवली निर्मितीकरिता संकल्पित केला असून तो त्या सालातील एकूण खर्चाच्या २१ टक्के इतका असेल.

११. अंतिम खर्च.—१९८५-८६ च्या ४,०३६ कोटी रुपयांच्या एकूण खर्चपैकी १,९३८ कोटी रुपये किंवा ४८ टक्के खर्च शासनाचा अंतिम खर्च असेल. दैनंदिन शासकीय कामकाजाकरिता लागणाऱ्या वस्तु व सेवा यांवरील खर्च व भांडवलनिर्मितीवरील खर्च यांचा अंतिम खर्चात समावेश असतो. राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या लेखा पद्धतीमध्ये उर्वरित अर्थव्यवस्थेच्या वस्तु व सेवा आणि भांडवली खर्चात शासनाचा हा अंतिम खर्च मिळवला असता, अर्थव्यवस्थेतील एकूण अंतिम खर्च मिळतो.

१२. हस्तांतरित रकमा, भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी व वित्तीय गुंतवणक आणि निव्वळ कर्ज.—१९८५-८६ च्या प्रशासकीय खर्चातील उरलेला ५२ टक्के भाग म्हणजेच २,०९८ कोटी रुपयांची रकम शासनाने दिलेली कर्जे, इतर हस्तांतरित रकमा, भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी, इतर उपक्रमांत शासनाने गुंतवलेल्या रकमा यांवर खर्च होईल. असा खर्च १९८३-८४ मध्ये १,६७९ कोटी रुपये होता. अशा प्रकारच्या खर्चामुळे उर्वरित अर्थव्यवस्थेस महसुली किंवा भांडवली स्वरूपाच्या खर्चासाठी उपलब्ध असलेल्या संपदेत शासनाकडून किती भर पडते ते दिसून येते. हस्तांतरित रकमांचा मोठा भाग स्थानिक संस्था, शासकीय बाणिज्यिक उपक्रम आणि इतर संस्था यांना भांडवल निर्मितीसाठी दिला जातो.

१३. एकूण खर्च.—शासनाचा अंतिम खर्च, हस्तांतरित रकमा, भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी व उर्वरित अर्थव्यवस्थेस दिलेली कर्जे आणि शासनाने केलेली वित्तीय गुंतवणक यांच्या रकमा एकत्र केल्या असता शासनाचा एकूण खर्च मिळतो. शासकीय बाणिज्यिक उपक्रमाखेरीज राज्य शासनाचा एकूण खर्च १९८३-८४ मध्ये ३,२०३ कोटी रुपये होता, तो १९८५-८६ मध्ये ४,०३६ कोटी रुपये होईल.

१४. निव्वळ भांडवल निर्मिती.—शासनाच्या एकूण भांडवल निर्मितीच्या रकमांतून नूतनीकरण व प्रतिस्थापनेचा खर्च वजा केला असता शासनाकडून होणारी निव्वळ भांडवल निर्मिती मिळते. १९८५-८६ मध्ये शासनाची निव्वळ भांडवल निर्मिती ८४५ कोटी रुपये होईल. यापैकी ७५२ कोटी रुपये म्हणजे ८९ टक्के रकम इमारती व बांधकाम हावावर व ८० कोटी रुपये म्हणजे ९.५ टक्के यंत्रसामग्री व साधन सामग्रीवर खर्च होतील. निव्वळ भांडवल निर्मितीची रकम १९८३-८४ व १९८४-८५ मध्ये अनुक्रमे ७६१ कोटी रुपये व ९०९ कोटी रुपये होती.

१५. भांडवल निर्मितीकरिता शासनाने दिलेले वित्तीय सहाय्य.—स्वतः हाती घेतलेल्या भांडवल निर्मितीव्यतिरिक्त अनुदाने, इतर भांडवली हस्तांतरित रकमा, कर्ज व भाग भांडवल यात केलेली गुंतवणूक या स्वरूपात भांडवल निर्मितीसाठी उर्वरित अर्थव्यवस्थेस राज्य शासन मदत करीत असते. राज्य शासनाकडून अप्रत्यक्ष होणारी भांडवल निर्मिती या खर्चातून होत असते. अशा दिल्या जाणाऱ्या एकूण आर्थिक मदतीची रकम १९८३-८४ मध्ये ४८० कोटी रुपये होती. ती १९८४-८५ मध्ये ५१२ कोटी रुपयांपर्यंत व १९८५-८६ मध्ये ५५७ कोटी रुपयांपर्यंत वाढण्याची अपेक्षा आहे.

१६. शासनाच्या अर्थसंकल्पीय उपाययोजनांतून होणारी एकूण भांडवल निर्मिती.—शासनाच्या प्रत्यक्ष भांडवल निर्मितीच्या रकमेमध्ये शासनाने उर्वरित अर्थव्यवस्थेला भांडवल निर्मितीसाठी दिलेली रकम भिळविली असता शासनाच्या अर्थसंकल्पीय उपाययोजनातून होणारी एकूण भांडवल निर्मिती मिळते. १९८३-८४ मध्ये अशा प्रकारच्या एकूण भांडवल निर्मितीचर १,२४५ कोटी रुपयांचा म्हणजे एकूण खर्चाच्या ३९ टक्के रकमेचा खर्च झाला. हाच खर्च १९८५-८६ मध्ये १,४०३ कोटी रुपये म्हणजे एकूण खर्चाच्या ३५ टक्के होईल.

१७. एकूण आणि निव्वळ बचत.—शासनाच्या आवाक रकमांचे शासनाच्या महसुली खर्चपैक्षा असलेले अधिक्य म्हणजेच प्रशासकीय बचत व विभागीय वाणिज्यिक उपक्रमाखेरील घासाच्या तरतुदीची रकम हे दोन भाग मिळून शासनाची एकूण बचत दर्शविली जाते. यातून लेखा ३३ मध्ये दर्शविण्यात येणारा नूतनीकरण व प्रतिस्थापनेचा खर्च वजा केला असता शासनाची निव्वळ शिलक मिळते. शासनाची व विभागीय वाणिज्यिक उपक्रमांची निव्वळ बचत १९८३-८४ मध्ये ६६३ कोटी रुपये होती. ती १९८४-८५ मध्ये ६१५ कोटी रुपये झाली. १९८५-८६ मध्ये ही निव्वळ बचत ५४० कोटी रुपयांपर्यंत कमी होण्याची अपेक्षा आहे. निव्वळ बचत १९८३-८४, १९८४-८५ व १९८५-८६ मध्ये शासनाच्या अर्थसंकल्पीय उपाययोजनातून होणाऱ्या एकूण भांडवल निर्मितीच्या अनुक्रमे ५३, ४३, ३९ टक्के असल्याचे दिसून येते.

१८. महसुली जमा.—उद्योजकता व मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न, प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष कर, संकीर्ण जमा व केंद्र सरकारकडून महसुली अनुदाने, इतर राज्यांकडून अंशदाने ह्या महसुली जमेच्या मुळ्य वारी हीत. १९८३-८४ साली एकूण जमा २,६१६ कोटी रुपयांची होती. ती वाढत जाऊन १९८५-८६ मध्ये ३,१२९ कोटी रुपयांपर्यंत जाण्याची अपेक्षा आहे. १९८३-८४ मध्ये करांपासून (प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष) मिळालेले उत्पन्न २,२२८ कोटी रुपये होते, ते १९८४-८५ व १९८५-८६ मध्ये अनुक्रमे २,४१८ कोटी रुपये व २,५४२ कोटी रुपये असल्याचे दिसून येते.

१९३. महसुली खर्च.—शासकीय वस्तु व सेवा यांवरील द्यावंवारीज प्रदान, अर्थसहाय्य व उर्वरित अर्थव्यवस्थेकडे हस्तांतरित खर्चाच्या रकमा मिळून महसुली खर्च होतो. १९८३—८४ मध्ये एकूण महसुली जमा २,६१६ कोटी रुपये होती, तर महसुली खर्च १,९५० कोटी रुपये होता. हा महसुली खर्च १९८४—८५ मध्ये २,३४९ कोटी रुपयांपर्यंत म्हणजेच १९८३—८४ शी तुलना करताना २० टक्क्यांनी वाढला व १९८५—८६ मध्ये २,५८७ कोटी रुपयांपर्यंत म्हणजेच १९८४—८५ शी तुलना करता ११ टक्क्यांनी वाढल अशी अपेक्षा आहे.

२०. उत्पन्नातील तूट.—शासनाच्या निव्वळ शिलकीपेक्षा शासनाने निव्वळ भांडवल निर्मितीवर जितका जास्त खर्च केला असेल तितकी शासनाच्या उत्पन्नातील तूट मानण्यात येते. १९८३—८४, १९८४—८५ व १९८५—८६ साली अशी तूट अनुक्रमे ९८ कोटी रुपये, २१४ कोटी रुपये व ३०५ कोटी रुपये होईल.

२१. संकलित तूट.—वरील उत्पन्नातील तूट म्हणजे राज्याची एकूण तूट नव्हे. वस्तु व सेवा यांच्या व्यवहारातून, तसेच हस्तांतरित रकमांवर असलेली एकूण तूट (लेखा ३ अंची संतुलन करणारी वाब) व उर्वरित अर्थव्यवस्थेवर असलेली वित्तीय मागाणी म्हणजेच वित्तीय मत्तेतील निव्वळ वाढ (लेखा ३ व ची संतुलन करणारी वाब) ह्यांची बेरीज केली असता शासनाची एकूण किंवा संकलित तूट मिळते. ही तूट शासनास भरून काढावी लागते. अशी तूट शासनाच्या त्या वर्चांच्या एकूण वित्तीय गरजा दर्शविते. १९८३—८४ साली अशी तूट ५४४ कोटी रुपये होती. ती १९८४—८५ मध्ये ७४६ कोटी रुपये आणि १९८५—८६ मध्ये ८५२ कोटी रुपयांपर्यंत वाढण्याची अपेक्षा आहे. हा तीन वर्षात वित्तीय मत्तेतील निव्वळ वाढीची एकूण तुटीशी टक्केवारी अनुक्रमे ६०, ४३ व ४८ टक्के होईल.

२२. वित्तीय साधने.—वर वर्णन केलेली तूट शासन निरनिराळ्या मागाणीनी पैसा उभारून भरून काढीत असते. यात राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण (निव्वळ), केंद्र सरकारकडे कर्ज व अगाऊ रकमा (निव्वळ), आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ), अल्पवचत, भविष्य निर्वाह निधी वर्गे (निव्वळ) रोख शिलक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ), इतर ऋण (निव्वळ) व शिलक रकमांतून केलेली उचल यांचा समावेश होतो. राज्य शासनाने देशांतर्गत ऋणाखाली १९८३—८४ मध्ये १४ कोटी रुपये उभे केले आणि १९८४—८५ व १९८५—८६ मध्ये अनुक्रमे ३६ कोटी रुपये व ३५ कोटी रुपये उभे केले जातील असे दिसून येते. केंद्र शासनाकडील ऋणांनी तुटीतील वराचसा भाग भरून काढलेला दिसून येतो. त्यायोगे १९८३—८४, १९८४—८५ व १९८५—८६ या तीन वर्षात अनुक्रमे ४२२ कोटी रुपये, ५१५ कोटी रुपये व ४९९ कोटी रुपये उभे होतील. अल्पवचत, भविष्यनिर्वाह निधी वर्गे माफूत वरील तीन वर्षात अनुक्रमे ५२ कोटी रुपये, ६६ कोटी रुपये व ५५ कोटी रुपये इतकी तूट भरून काढण्यात आली आहे. १९८३—८४, १९८४—८५ व १९८५—८६ मध्ये रोख शिलकीद्वारे अनुक्रमे १४ कोटी रुपये, २९ कोटी रुपये व २३० कोटी रुपये एवढी तूट भरून काढण्यात आली आहे.

२३. शासकीय वाणिज्यिक उपक्रमांचे निव्वळ आधिक्य.—शासकीय वाणिज्यिक उपक्रमांची एकूण जमा व त्याचा एकूण महसुली खर्च यांतील तफावत म्हणजेच अशा उपक्रमांचे निव्वळ आधिक्य/तूट होय. अशा निव्वळ आधिक्यावलून/तुटीवलून हे उपक्रम चालविष्याचा वित्तीय परिणाम दिसून येतो. लेखा १ मध्ये हे आधिक्य/तूट वदली केले जात असल्यामुळे शासनाच्या महसुली जमाखर्चाच्या शिलकीत हा रकमेचा अंतर्भूत

होतो. अशा प्रकारची महसुली लेख्यावरील शिलक शासन भांडवल निर्मितीसाठी वापरत असते. १९८३—८४ मध्ये वाणिज्यिक उपक्रमांची निव्वळ तृट १२० कोटी रुपये इतकी होती. ती १९८४—८५ व १९८५—८६ मध्ये अनुक्रमे ७५ कोटी व १२१ कोटी रुपये होईल. अगोदर नमूद केल्याप्रमाणे शासकीय वाणिज्यिक उपक्रमांच्या संपूर्ण व्यवहारांची माहिती अर्थसंकल्पीय प्रकाशनात येत नसल्यामुळे यथेही ती पूर्णपणे आलेली नाही, हे लक्षात घ्यावयास हवे.

२४. उद्देशानुसार वर्गीकरण.—उद्देशानुसार वर्गीकरणात शासनाच्या निरनिराळ्या सेवांवर होणारा खर्च अभ्यासण्यात आला आहे. त्या सेवा म्हणजे सर्वसाधारण सेवा, सामाजिक व सामूहिक सेवा, आर्थिक सेवा व इतर सेवा या होत. सर्वसाधारण सेवेत सर्वसाधारण लोकसेवा आणि संरक्षण, सामाजिक व सामूहिक सेवेत शिक्षण, आरोग्य, सामाजिक सुरक्षा व कल्याण, गृहानीर्माण व इतर सामूहिक सुखसीधी आणि सांस्कृतिक, मनोरंजन व धार्मिक सेवा, तसेच आर्थिक सेवेत कृषि, वनउद्योग, मत्स्योद्योग व शिक्कार, खाणीकर्म, कारखाने व बांधकाम, वीज, गेंझ, वाफ व पाणीपुरवठा, परिवहन व दलणवळण आणि इतर सेवेत आपत्तीनिवारण, व्याज, सरकारी ऋणव्यवहार व इतर संकीर्ण सेवा यांचा समावेश होतो. उद्देशानुसार वर्गीकरणाचा मुख्य हेतू म्हणजे उपरोक्त प्रमुख गटांमध्यील निरनिराळ्या सेवांवरील खर्चांची कल्पना येणे हर होय.

२५. या वर्गीकरणासाठी अर्थसंकल्पात दर्शविलेल्या निरनिराळ्या अर्थसंकल्पीय शीर्षाखालील खर्चांचे विभाजन करण्यात येऊन ते योग्य त्या उद्देशानुसार त्या त्या सेवांच्या खर्चात, समाविष्ट करण्यात आले आहेत. उदाहरणार्थ, येथे शिक्षण या सेवेखाली जो खर्च दर्शविला आहे त्यात केवळ शिक्षण या अर्थसंकल्पीय शीर्षाखालील खर्च ज्ञालेला नसून वैद्यकीय, कृषि अशा अर्थसंकल्पीय शीर्षाखालील दाखविला जाणारा अनुक्रमे वैद्यकीय व कृषि शिक्षणावरील खर्चही अंतर्भूत करण्यात आला आहे. म्हणजे रकम कोणत्या कार्यावर खर्च ज्ञाली यास प्राधान्य देण्यात आले आहे. मात्र काही विशिष्ट शैक्षणिक प्रशासां-वरील खर्च येथे घेतला नाही. जसे पौलीस ट्रेनिंग स्कूलवर ज्ञालेला खर्च हा शिक्षणावरील खर्च मानला नसून सर्वसाधारण लोक-सेवेवरील खर्च मानला आहे. कारण या खर्चांचा अंतिम उद्देश पौलीस या सेवेशीच संपूर्णपणे निगडीत आहे.

२६. शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांच्या महसुली खर्चांचे उद्देशानुसार वर्गीकरण येथे अभ्यासण्यात आलेले नाही, कारण असा खर्च त्या त्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन खर्च ठरतो व त्यामुळे तो शासनाचा वस्तू व सेवांवरील अंतिम खर्च ठरत नाही.

२७. या वर्गीकरणातील आणखी एक महत्वाचा मुद्दा म्हणजे यात एखाद्या सेवेवर दर्शविलेला खर्च म्हणजे त्या सेवेच्या वाबतीतील प्रत्यक्ष खर्च नसून त्यात त्या संबंधातील हस्तांतरित खर्चांचा (महसुली व भांडवली) तसेच संबंधित कर्जे व आगाऊ रकमांचाही समावेश आहे. जमा रकमांचे असे वर्गीकरण करण्यात येत नाही.

२८. उद्देशानुसार वर्गीकरणाचे तक्ते.—अहवालाच्या तक्ता क्रमांक १२ मध्ये तीन वर्षांमध्यील एकूण खर्चांची उद्देशानुसार विभागणी व एकूण खर्चांची टक्केवारी दिलेली आहे. या, तक्त्यातील आकडेवारी पाहता असे दिसते की, १९८३—८४ ते १९८५—८६ मध्ये इतर सेवांवरील खर्चांची टक्केवारी एकूण खर्चांच्या अनुक्रमे ३४, ३२ व २९ अशी आहे. आर्थिक सेवांवरील खर्चांची टक्केवारी एकूण खर्चांच्या अनुक्रमे ३३, ३२ व ३१ अशी आहे. त्यापैकी कृषि,

वनउद्योग, मत्स्योद्योग व शिकार यांवरील खर्च अनुक्रमे ४८, ४६ व ४५ टक्के आणि त्या खालीखाल वीज, गेंस, वाफ व पौणी पुरवठा या सेवांवरील खर्च अनुक्रमे ३०, ३१ व ३३ टक्के आहे. सामाजिक व सामूहिक विकास सेवांवर १९८३-८४ ते १९८५-८६ या काळात अनुक्रमे २४, २६ व २७ टक्के इतका खर्च असून त्यापैकी शिक्षण या सेवेवरील खर्च अनुक्रमे ६१, ५९ व ५८ टक्के आहे. सर्वसाधारण सेवांवरील खर्चाची टक्केवारी अनुक्रमे ९.६, १० व १३ टक्के अशी असून त्यापैकी सर्वसाधारण लोक-सेवेवरील खर्च या तिन्ही वर्षात ९९ टक्के इतका आहे.

२९. ज्या खर्चामुळे आर्थिक विकास किंवा समाज-कल्याण यांत प्रत्यक्षपणे भरं पडते त्या खर्चाची गणना

विकास खर्चात करता येईल. त्याप्रमाणे सामाजिक व सामूहिक सेवा आणि आर्थिक सेवा यांच्यातील एकूण महसुली खर्च व एकूण भांडवली खर्च (कर्जाच्या परत-फेडीच्या रकमा वगळून) मिळून विकास खर्च होईल. अशा विकास खर्चाचा एकूण खर्चाशी (कर्जाच्या परत-फेडीच्या रकमा वगळून) असलेला हिस्सा ८६, ८५ व ८१ टक्के इतका आहे.

३०. आर्थिक व उद्देशांनुसार वर्गीकरण.—निरनिराळ्या सेवांवरील खर्चाची, आर्थिक वैशिष्ट्ये दररचिणान्या बाबीं नुसार कशी विभागणी केली आहे याचा अभ्यास करण्यासाठी आर्थिक आणि उद्देशांनुसार अशी दुहेरी वर्गीकरणाची भांडणी करण्यात आली आहे, ती तक्ता क्रमांक १३ मध्ये दिली आहे.